

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ
Ἀρχομένη ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου ἢ Ἰουλίου
ἐκ ὑπερπληθ. 50.0 — Περὶ ὑπερπληθ. 50.0

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ»
ΟΔΟΣ ΚΥΔΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΡΙΘ. 18
(Παραπλεύρως Ἀστυν. τμήματος Πλάκας)

Ο ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐβδομάδος ταύτης ἤρξατο διανεμόμενον, φυλλάδιον οὗ ἡ ἐπιγραφή αἱ Δογματικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἀνδρουύτου κρινομένη ὑπὸ Κωνσταντίνου Δυοβουνιώτου Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας». Τὸ φυλλάδιον τοῦτο προαγγελλθὲν ἤδη ἀπὸ τριῶν μηνῶν ἔμα τῇ ἐκδόσει τῆς Δογματικῆς ἀποτελεῖ τὴν πρώτην διεξοδικήν τῆς Δογματικῆς ἡμῶν κρίσιν. «Θεωροῦντες ἑαυτὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου ἡμῶν, ὥς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Δογματικῆς γράφομεν, ἐὰν καὶ γενικώτερον δώμεν δι' αὐτοῦ ἀφορμὴν ὅχι εἰς νεοσπουδούς καὶ ἐκ πνεύματος ἀδικίας ἢ ἐπιδείξεως συζητήσεις, ἀλλ' εἰς ἐπιστημονικὴν καὶ πολυμερῆ τῶν ἱερῶν ἀληθειῶν ἔρευναν, εἰς παρασκευὴν δογματικοῦ συστήματος ἀπηλλαγμένου τῶν ἀτελειῶν ἃς φέρουσι κατ' ἀνάγκην αἱ περὶ τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν συστηματοποιήσεις καὶ ἐν γένει εἰς ζωογόνησιν τῆς δογματικῆς ἐπιστήμης», ἐπόμενον ἦτο ὅτι μετὰ χάριτος θὰ προσεβλέπομεν εἰς τὴν πρώτην ταύτην τοῦ ἔργου ἡμῶν κρίσιν. Ἐἴνε ἀληθὲς ὅτι μικρὰν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς παιδεύσεως τοῦ κρίνοντος ἀπὸ γε τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἔχοντες γνώμην δὲν περιεμένομεν μεγάλα πράγματα: δύο μάλιστα πρόσφατα γεγονότα, ἡ τακτικὴ καθ' ἣν ὁ κριτὴς διπερήσπισε τὸν δρθολογιστὴν Pünjer, καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν διεκωδωνίζοντο ἀπὸ τριῶν μηνῶν τὰ τῆς κρίσεως ταύτης, διέθετον ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὀδυσαμένως πρὸς τὸ ἀναμενόμενον φυλλάδιον. Ἐφοβούμεθα δὲ καὶ δικαίως μὴ τι ὁ εὐρὺ τὸν δρθολογιστὴν Pünjer ὥς ἀποδεχόμενον τὴν θεώτητά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνγίζων τὴν ἡμετέραν Δογματικὴν πρὸς τὰ αὐτὰ σταθμὰ εὖρη καὶ ἡμᾶς κρίνων πᾶν ἄλλο ἢ δρθοδόξους· ἀλλ' ἀναλογιζόμενοι ἔνθεν μὲν ὅτι καὶ τὸ σφωτάτον βιβλίον ἔχει σφάλματα καὶ ἑλλείψεις, ἔνθεν δὲ ὅτι ὁ μέλλων κριτὴς εἴνε ἀπὸ ἐτῶν ὀρη-

γητῆς τοῦ δογματικοῦ κλάδου καὶ οὖν πρόκειται νὰ προβῇ εἰς τὸ δημόσιον ἐκπρόγραφον κρίσιν, ἐφρονοῦμεν ὅτι πάντως θὰ προσέλθῃ τι ἐκ τῆς κρίσεως ταύτης εἰς τὴν ἀλήθειαν συμβαλλόμενον. Καὶ τοῦτο δὲ ἂν δὲν ἐγίνετο, εἴχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ συζήτης θὰ διεξαχθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἀπεριείρας, ἀξίως καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ κριτοῦ καὶ τῆς ἱερότητος τῶν πραγμάτων, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ ὁ κύριος Δυοβουνιώτης θὰ ἦ ἀδικος πρὸς ἡμᾶς. Δυστυχῶς ὅμως πάντα ταῦτα διέμευσεν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ φυλλαδίου, ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ὁποίου ἐνοήσαμεν ὅτι ὁ κριτὴς δὲν ὁμιλεῖ ἐν ὀνόματι καὶ χάριν τῆς ἀληθείας, οὐδὲ προτίθεται ν' ἀποδείξῃ ἢ διδάξῃ ἐπιστημονικόν τι, ἀλλὰ πῶς νὰ μειώσῃ, διαβάλλῃ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐξεντέλλῃ τὴν δογματικὴν ἔργασίαν, οὐδὲν καλὸν ἐν αὐτῇ ἐνδείκων οὐδ' ἀναφάρων που. Βεβαίως τὸ ἀπὸ τοιαύτης προθέσεως κρίνειν, εἰ καὶ δύναιται ν' ἀσκήσῃ ὁλεθρίαν ροπήν ἐπὶ τὴν ἔρευναν, ἐπισκοπεῖ τὴν ἀληθὴ τῶν πραγμάτων ἐκτίμησιν, καὶ μάλιστα, ὅταν οἱ κρίνοντες στεροῦνται βασίμου μὲν συστη-ματικῆς μορφώσεως, ἰσχυρᾶς δὲ κρίσεως καὶ διανοῆς διανοίας, ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ κ. Δυοβουνιώτης ἐξέλεγει πραγματικὰ τῆς Δογματικῆς ἡμῶν σφάλματα, ἢ τοιαύτη αὐτοῦ πρόθεσις, ἡ διαφαινομένη δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ φυλλαδίου, εἴνε καὶ κατ' οὐσίαν καὶ δι' ἡμᾶς πρᾶγμα διεισφορῶν. Καὶ τοῦτο μὲν θὰ ἴδωμεν κατωτέρω· τόσον μόνον σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἀπὸ τῆς προθέσεως ταύτης κρινόμενον τὸ φυλλάδιον τοῦ κ. Δυοβουνιώτου ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος ἐκείνου τοῦ ἐλέγχου, ὅπερ, ἐδοκιμήσαν ἐν τῷ προτοῦ χρόνῳ παρ' ἡμῖν, ἐξακολοῦθεῖ ἀκόμη νὰ εὐρίσκη πέρασιν. Ὅπως πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων θέσιν ἢ δόξαν ἐπιστημονικὴν διηγεσόντες δὲν ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν ἀθόρυβον καὶ ἐθουσιόγητον ζήτησιν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ κατέτριψαν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις εἰς ἀμοιβαίας δυσφημύσεις καὶ ἐκφανισμούς, οὕτω καὶ ὁ συνθέτης τῆς παρούσης πραγματείας ἐξήλωσε τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀπὸ βοῆς ἐλέγχων. Καὶ γὰρ μὲν δὲν ἔχει τὰς ὕβρεις, εἰς ἃς παρεξτεράπησαν πολλοὶ περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐλέγχου ἀκηθόντες, ἐπιμελεῖται δὲ νὰ τηρήσῃ ἀπάθειάν τινα κατ'

ἐπίρρουν, ἀλλ' ὅπως μὴ λησμονήσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ ἀγὼν εἶνε θεολογικός, ἐφορῶντες δὲ κ. Διοβουνιώτης καὶ παρερείρη τὰ κοσμητικά ἐπίθετα βλάσφημος, αἰρετικός, ἀσεβής, κ.λ.π. τὰ ἀποτειλόντα τὰς προσφιλείς προσήγορίας τῶν θεολογικῶν ἐρίδων καὶ ἀναπληροῦντα ὡς τὰ πολλὰ τὸ κενὸν τῶν ἐπιχειρημάτων. Θὰ ἡδυνάμην ὅμως μεγάλως τὸν κριτὴν ἡμῶν, ἐὰν τὴν διαφορὰν τῆς κριτικῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐλέγχων τὴν περιωρίζομεν μόνον εἰς τὴν κατ' ἐπίρρουν ἡρεμίαν καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν πολλῶν ὕβρεων τὸ φυλλάδιον τοῦ κ. Διοβουνιώτου διακρίνεται ἀπὸ τῶν προσομοίων ἐπιρρῶσεων οὐ μόνον κατὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς χάριτος καὶ καλλιτελείας τὴν διακρίνουσαν τὰς πλείους τούτων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξευρίσκει τὰ λάθη τῆς Δογματικῆς ἡμῶν. Ἐνῶ οἱ πολλοὶ παρ' ἡμῖν κρινόντες ἀνασκευάζουσι δι' ἐπιχειρημάτων καὶ παραπομπῶν εἰς βιβλία καὶ ἡμέτερα καὶ ξένα, ἐκ δὲ τῆς θέρηης, ἥν ἐγγενεῖ ἡ παλαίστρα τῶν προσωπικῶν συγκρούσεων προήλθον πολλάκις διδάγματα ὕγιᾶ καὶ τὴν ἐπιστήμην προάγοντα, ὁ κ. Διοβουνιώτης καταγράφει τὰ σφάλματα, ἀ εὐρίσκει ὡς τὰ πολλὰ ἄνευ αἰτιολογίας τινός, ποτικῶν, φαντασται, τὸν δογματικὸν τοῦτον τρόπον τοῦ λέγειν, ἐπειδὴ κρίνει καὶ Δογματικῇ. Τὸν λεπτομερῆ ἐλεγχον, καθ' ὃν «θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὅ,τι λέγει στηρίζεται ἐπὶ τοῖς Ἁγίαις Γραφαῖς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως χωρὶς ν' ἀντιφάσκῃ εἰς τὸν θεοὺν λόγον» (σελ. 4) θὰ τὸν κάμῃ ὁ κριτὴς ἐὰν δὲν πεισθῶμεν ἡμεῖς. Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἡσχολήθη εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἀντιφάσεων τῶν φερομένων ἐν τῇ Δογματικῇ ἡμῶν καὶ ἄλλων παντοδαπῶν ὁμαρτημάτων. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ὁμαρτήματα καταλέγων, ὡς εἴπομεν, ὡς τὰ πολλὰ ἄνευ αἰτιολογίας τινός, ἀρκεῖται νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὰ διὰ τῶν ἐπιθέτων ἀμύμητον, θανμάσιον, ἔξοχον, κ.λ.π. Ὡς φρονεῖ ὅτι οἱ χαρακτηρισμοὶ ἀμύμητον, θανμάσιον, ἔξοχον, ἐπιτολαιῶς εἰρημένον κ.λ.π., εἶνε ἱκανοὶ νὰ καταδείξωσι τὸ μέγεθος τοῦ σφάλματος, καὶ δι' αὐτὸ οὐδαμῶς φρονεῖ νὰ ἐρωτήσῃ ποτὲ μήπως τὰ μὲν πράγματα ἔχουσι θεοῦ, ἄλλα δ' αἰτία συνδεόμενα πρὸς τὴν διανοητικὴν καὶ ἡθικὴν αὐτοῦ φύσιν παρουσιάζουσιν αὐτῷ αὐτὰ ὡς τοιαῦτα, οἷα τὰ βλέπει καὶ τὰ χαρακτηρισρίζει.

Ὡς ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου τῆς κριτικῆς τοῦ κ. Διοβουνιώτου, προσωπικῆς ὕλης κατ' οὐσίαν καὶ οὐχὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἀληθείας διεξαγομένης, ἐδιστάσμεν πολλὸν ὅν κερταί ν' ἀπαντήσωμεν, θεοῦν ἐδρόντες κατ' ἀρχὰς τὴν συμβουλὴν φίλων ἀξιούτων ὅτι σιγῶντες ἐν τοιοῦτῳ ἀγῶνι οὐδὲν ἔχομεν νὰ χάσωμεν. Ἀλλὰ ἀναλογιζόμενοι ἀφ' ἑτέρου ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ μὲν θεολογικὴ ἐπιστήμη ὀλίγους ἔχει μύστας, τὸ δὲ λόγιον κοινὸν ἀχειραγώγητον μένον δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὰς τοιαύτας ἐπιρρῶσεις, ὅτι δὲ ἡ σιγὴ ἡδύνατο οὐ μόνον νὰ βλάψῃ ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸ σπουδαίον νὰ σκανδαλίσῃ καὶ πολλοὺς, ὅπως ἀλήθειαν θεοδόξου καὶ θεοδοξόεστα διατυπώμενα κηρύσσονται ἐπὶ ὑψηλοῦ τῆς Δογματικῆς ὡς

ἀπρόδοτοι ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου δογματικοῦ συστήματος, ἡναγκάσθημεν νὰ κατέλωμεν εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην. Ἐν αὐτῇ ἐξελέγχωμεν πᾶν ἀνεξαιρέτως τὰς ἐνστάσεις καὶ παρατηρήσεις τοῦ κ. Διοβουνιώτου ἀποφύγοντες φυσικῶς τὴν αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν τοῦ λόγου μορφήν καὶ προσαρμόζοντες τὰ πράγματα κατὰ τὸ δυνατόν πρὸς τὴν μέθοδον τοῦ ἐπικριτοῦ, ὅν πιστῶς παρακαλοῦσθαι, πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πολλῶν ἀναγνωστῶν καὶ πρὸς τὰς στήλας περιοδικοῦ κοινοῦ γένους χαρακτηρίζομεν. Ἐὰν ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ ὁ κ. Διοβουνιώτης ἀπὸ κριτοῦ μεταβάλλεται εἰς κρινόμενον καὶ διδοῖται ἐξέτασις εἰς τὴν Δογματικὴν καὶ εἰς τὴν Δοκίμην, ἐαυτὸν μόνον καὶ οὐδὲνα ἕτερον ἔχει νὰ αἰτιῇται. Ὁμοίως δὲ, ἐὰν ἐκ τοῦ ἀναγνῶντος τοῦτον ἀγῶνας, εἰς ὃν ἐξαναγκάσθημεν, πρὸς κτλ. καλὸν τι καὶ πρὸς ἡθικὴν μὲν αἱ ἐφαρμύμεναι ἀντιλήψεις, διαφωτισθῶσι δὲ πλείους σημεῖα διαφωτισθῶσι θέντα ἐπὶ τοῦ κριτοῦ, ἡ τιμὴ καὶ πάλιν τοῦ καλοῦ τοῦ ὀφείλει φυσικῶς νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν κ. Διοβουνιώτην, ὅπως ἔδωκεν ἡμῖν τὴν εἰς τοῦτο ἀφορμὴν.

Ὁ κ. Διοβουνιώτης ἐπικρίνων τὴν Δογματικὴν ἡμῶν κατὰ τὰ ἐν αὐτῇ κεφάλαια αἰτιῇται τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς πολλὰ ἄνευ τινός τάξεως ἢ λογικῆς σειρᾶς. Τὰς αἰτίας ταύτας συνοψίζοντες διαιροῦμεν εἰς δύο εἶδη, α', εἰς αἰτίαι ἀναφερόμεναι εἰς ἰδίως σφάλματα καὶ β' εἰς ἀντιφάσεις. Τὰ σφάλματα ὑποδιαιροῦμεν α', εἰς σφάλματα μεθόδου, β', εἰς σφάλματα περὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ δόγματος, γ', περὶ τὴν μετάφρασιν τῆς Γραφῆς καὶ δ', περὶ τὴν κρατούσαν τυπικὴν μέθοδον τῆς Δογματικῆς. Αἱ δὲ ἀντιφάσεις, ἀνυφέρονται πᾶσαι εἰς τὸ ζήτημα τῆς θεοπροστασίας. Ἀρχομένη ἐκ τῆς ἐξέλεξεως τῶν περὶ τὴν μέθοδον σφαλμάτων.

«Ἡ μέθοδος, λέγει ὁ ἐπικριτής, ἔν ἀκολουθεῖ ὁ κ. Ἀνδρ. οὗτος ἐν τῇ Δογματικῇ εἶνε τελείως σφαλερὰ ἔνεκα ἰδίως τῆς σφαλερᾶς ἰδέας, ἣν ἔχει α', περὶ τῆς σχέσεως τῆς πίστεως πρὸς τὴν γνῶσιν (σελ. 5)... β', τῆς σχέσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς πρὸς τὴν ἱερὰν Παράδοσιν, καὶ τῆς σχέσεως τῆς Π. Διαθήκης πρὸς τὴν Καινὴν (σελ. 7) καὶ γ', αὐτῆς κατὰ κόρον χρήσεως ἄνευ λόγου σχολαστικῶν ὅρων καὶ τῆς ἐξετάσεως καὶ ἀναπτύξεως ζητημάτων σχέσιν ἔχόντων πρὸς τὴν σχολαστικὴν θεολογίαν τῆς Δύσεως» (σελ. 8—9). Παραλείποντες τὴν ἐξέτασιν τῆς λογικῆς σχέσεως τοῦ ἀποδεικτέου πρὸς τοὺς ἀποδεικτικούς λόγους ὡς ἀπογοῦσαν ἡμᾶς μακρὰν τοῦ προκειμένου, στρέφομεν τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως πίστεως καὶ γνῶσεως, ὅπερ φρονεῖ ὁ κ. Διοβουνιώτης ὅτι ἡμετέρας ἀντελήφθημεν ἡμεῖς. Ὅπως ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὰ κατὰ τὸ κεφαλαῖον τοῦτο ζήτημα, ἐρ' οὐ εἶνε φανερόν, ἡ Δογματικὴ ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα δι' ὀλίγων ὅτι διὰ μακρῶν ἀναπτύσσουμεν ἐν τῇ Δογματικῇ. Ἐξετάζοντες ἐν τῇ Δογματικῇ πίστιν καὶ γνῶσιν ἢ ἀποκάλυψιν καὶ θεοῦ λόγον κατὰ τρόπον ἐκείνου μὲν ἐπὶ τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως

μὴ ἀντιβαίνοντα δὲ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, διακρίνομεν ἐν τῇ Δογματικῇ μεταξὺ θεοῦ λόγου ὡς πηγῆς καὶ κριτηρίου τῆς γνώσεως καὶ θεοῦ λόγου ὡς ὁργάνου τῆς διατυπώσεως, τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν, φερονόντες ὅτι ἄνευ τῆς διακρίσεως ταύτης εἶνε ἀδύνατος ἡ ὁρθὴ ἀντίληψις τῆς σχέσεως γνώσεως καὶ πίστεως. Ἐὰν ὁ θεὸς λόγος ἐκληφθῇ κατὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν ὡς πηγὴ δὴλ. ἀτῆς γνώσεως, αἱ δογματικαὶ ἀλήθειαι αἱ ἐκ τῆς διείας Ἀποκαλύψεως προεῖναι διακρίνονται οὐδαμῶς ἀπὸ τῶν ἀληθειῶν τῶν δι' ἀνθρωπίνης ἐξένης ἀποκωμένων καὶ ἐπὶ τῶν νόμων τῆς τοῖσεως ἡμῶν ἐκιδόμενων. Τὰς πρώτας δέχεται τις ὡς μαρτυρούμενας ὅτι ἀνωτέρου ἢ κατ' ἀνθρώπου κύρους· αἱ δευτέραι ἐκιδόνται, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως· ἐκ τῆς ἐπώσεως ταύτης τὸ πεδῖον τῆς πίστεως ἢ τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν διακρίνεται οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ μεταπηδήσωμεν ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἕτερον αἰρόντες τὸν μυστηριώδη πέπλον τὸν περικαλύπτοντα τὰς δογματικὰς ἀληθείας καὶ καθιστῶντες αὐτὰς λογικῶς ἀναγκαῖας καὶ ἐπιβλητὰς εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς λέγει ἡ Γραφή, «περιπατοῦμεν διὰ πίστεως καὶ οὐχὶ διὰ εἰδους». Μέχρις οὐδὲ παρῆλθῃ ἡ φθαρτὴ αἰὶς τῶν πραγμάτων σκηνή, ὁ δεσμός ὁ συνδέων ἡμᾶς πρὸς τὰς δογματικὰς ἀληθείας εἶνε καὶ θὰ εἶνε ἡ πίστις. Ὅπως ἐννοήσῃ τις τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ἀποβλέψῃ ὅχι εἰς τὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας τὰς ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν καὶ ἀφρημέναις βάσει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον δυναμίας νὰ γνωσθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου τὰς ἀποτελούσας τὰ λεγόμενα *articula mixta*, ἀλλ' εἰς τὰς ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπορρέουσας, οἷα τὰ Τριᾶδικόν τοῦ Θεοῦ, ἡ θέα ἐνανθρωπήσεως κ.τ.λ. (σελ. 13)

Ἀλλὰ ἐν κατὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτην διακρίνεται τὸ πεδῖον τῆς πίστεως ἀπὸ τοῦ τῆς γνώσεως μὴ δυναμένης τῆς πίστεως νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν, αἱ Χριστιανικαὶ ὁμοῦ ἀλήθειαι δὲν εἶνε πάντῃ ξένα καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν ἀπολύτως λόγον, διότι προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς τῆς ἀληθείας, τοῦ Θεοῦ, τοῦ αἰτίου τῆς τε Ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ θεοῦ λόγου. Ὁ ἀνθρώπος ὅτε λογικὸς ὢν καὶ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ προσοικειωθῇ διὰ τῆς ἰδίως νοήσεως τὰς ἀληθείας ταύτας ἐμβαδόνων εἰς τὰς πολυμερεῖς τῶν δογμάτων ὁμοῦ, ἀνακαλύπτων τὰς πρὸς ἄλληλα ἰσοτερικὰς αὐτῶν σχέσεις, ἐπερασπίζων κατὰ τῶν ἐνστάσεων τῆς ἀπιστίας καὶ ἀποδεικνύων αὐτὰς οὐχὶ μὲν ὡς λογικῶς ἀναγκαῖας, ὅπερ ἀδύνατον, δι' ὃν προέπομεν λόγον, ἀλλ' ὡς λογικῶς δυνατὰς, ἐξ ἡθικῆς· δὲ ἡ πρακτικῆς ἐπώσεως καταλλήλους καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας χρεῖας ἀρμοζούσας, ποιούμενος ἐν ἐνὶ λόγῳ χρῆσιν τοῦ θεοῦ λόγου ὡς μέσου πρὸς διατύπωσιν, πρὸς οἰκονομίαν καὶ πρὸς ἀντικεινὴν δικαιοσύνην τῆς πίστεως. Ὅτε πίστις καὶ γνῶσις συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας καὶ συνυπάρχουσι καὶ συναναπτύσσονται ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον

ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἐμβαδόνει εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ συλλαμβάνει τὰ δόγματα κατὰ τὰς πολυμερεῖς αὐτῶν ὁμοῦ καὶ τὰς πρὸς ἄλληλα σχέσεις. Ἐν τῇ πίστει δηλ. ψυχολογικῶς ἀναλυομένη ἐνυπάρχει πάντοτε γνῶσις, εἰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δὲ αὐτοῦ καὶ συνυπάρχουμένη μορφή τὸ πιστεῖν εἶνε ἥδη στοιχειώδης γνῶσις, καθ' ὅσον καὶ ἡ αὐθεντία ἐρ' ἡς στηρίζεται ἡ ἀποδοχὴ τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν εἶνε ἀνωτέρα ἢ κατ' ἀνθρώπου· ὁ ἀπλὸς ὁμοῦ ἀνθρώπος πιστεύειν γινώσκει τι καὶ λόγῳ τῆς βεβαιότητος μεθ' ἧς ἀποδέχεται τὸ περιεχόμενον τοῦτο τῆς πίστεως, καὶ λόγῳ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ τοῦ γνωστικῆς μορφῆς περιβεβλημένου. Ἡ στοιχειώδης αὐτῇ γνῶσις ἢ ἐν τῇ πίστει ἐνυπάρχουσα ἀναπτύσσεται βαθμιαίως, ἐπὶ δὲ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην ἀγεται ὁ ἀνθρώπος φύσει καὶ ἐξ ἐξωτερικῶν λόγων. Φύσει μὲν καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ τῇ πίστει ἐγκτεται φορὰ τις πρὸς πλήρη διέπτυξιν καὶ λογικὴν ἐκφορὰν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ἐξ ἐξωτερικῶν δὲ λόγων καθ' ὅσον ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τῶν αἰρέσεων προκαλουμένη ἀγεται νὰ ἐκφῇ τὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας εἰς ἀκριβοτέρους ἀποδοτικὰς μορφάς, κατὰ τρόπον μὴ ἐπιτρέποντα μήτε ἀμφιβολίας μήτε παρεξηγήσεις. Ὅτε τὸ στοιχεῖον τῆς γνώσεως τὸ ἐν τῇ πίστει πάντοτε ἐνυπάρχον συναναπτύσσεται μετὰ τῆς πίστεως εἰς ἀνωτέρων γνῶσιν. Ὅχι ὅτι ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ τῆς πίστεως εἰς γνῶσιν ἐκλείπει ἡ πίστις, ἐξ ἐκείνης δὲ λόγος δι' ὃν καὶ ὁ ἀπλὸς πιστὸς καὶ ὁ βαθὺς θεολόγος ἀποδέχονται τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, μένει πάντοτε ἡ αὐθεντία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐννοία τοῦ δόγματος ἀντικειμενικῶς μένει πάντοτε οἷον ὡρίσθη καὶ διδάσκειται ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ βαθὺς θεολόγος διακρίνεται τοῦ ἀπλοῦ πιστοῦ, καθ' ὅσον προσφικνύει τὴν τῆς πίστεως περιεχόμενον λογικότερον καὶ ἐμβαδόνει εἰς τὰς πολυμερεῖς τῶν δογμάτων σχέσεις καὶ εἰς τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰς καθαρὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις. Εἰς τὴν ἐνότητά ταύτην τῆς πίστεως καὶ τῆς γνώσεως, εἰς τὴν συνύφεσιν τῆς Ἀποκαλύψεως πρὸς τὸν θεοῦ λόγον, ἀναφερόμενη ἡ Γραφή μεταχειρίζεται πολλὰ καὶ τὸ γινώσκειν καὶ πιστεῖν ἰσοδυναμίας. «Ταῦτα γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, λέγει ὁ Ἰωάννης, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (20, 31) καὶ «αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ ἵνα γινώσκωσιν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν» (17, 3). Εἰς τὴν δευτερικὴν δὲ ταύτην ἐνότητα πίστεως καὶ γνώσεως ἀναφερόμενοι καὶ οἱ Πατέρες καὶ οἱ πᾶσι καὶ νῦν ἀπολογηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰ καὶ δὲν διακρίνουσι σαφῶς πάντας μεταξὺ τοῦ θεοῦ λόγου ὡς πηγῆς τῆς θεογνωσίας καὶ ὡς μεθοδικοῦ ὁργάνου εἰς οἰκονομίαν καὶ κατοχύρωσιν τῆς Ἀποκαλύψεως, παριστῶσι τὴν πίστιν οἱ μὲν ὡς σύντομον τῶν κατεπειγόντων γνῶσιν· ἐμπεδουμένην διὰ τῆς ἐπιστήμης, οἱ δὲ διττῶς· ἐνθεν μὲν ὡς βάσιν καὶ ἀρχὴν τῆς γνώσεως, καθ' ὅσον εἰ καὶ κατὰ τὴν γενικωτέραν ἐννοιαν τὸ γινώσκειν ἐνυπάρχει πάντοτε ἐν τῇ πίστει καθ' ὃν εἴπομεν λόγον, ἡ γνῶσις ὁμοῦ ὡς ἀνε-

πενυμένη τῶν τῆς πίστεως ἐκφορὰ ἐνέ τι ἐπιγενέστερον, ἔσθ' ὅς ὡς ἀχωρίστως μετὰ τῆς γνώσεως ἠνωμένην, ὡς ἐν τῆς ἐσωτερικῆς δηλ. πίστεως καὶ γνώσεως ἐνότητος. Κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον σχετίζει πίστιν καὶ γνώσιν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον κατ' οὐδὲν ὁ Θεοδώρητος παρατηρῶν «δεῖται ἡ πίστις τῆς γνῶσεως καθάπερ αὐτὴ ἡ γνῶσις τῆς πίστεως» οὔτε γὰρ πίστις ἄνευ γνώσεως, οὔτε γνῶσις δίχα πίστεως γένοιτ' ἂν· ἡγεῖται μέντοι τῆς γνώσεως ἡ πίστις, ἔπεται δὲ τῇ πίστει ἡ γνῶσις». Εἰς τὴν συνίφευαν ταύτην τῆς πίστεως καὶ γνώσεως ἀναφερόμενος καὶ ὁ Ἀνσελμος εἶπε τὸ credo ut intelligam ἐννοῶν ὅτι ἐκ τῆς διὰ πίστεως ἀποδοχῆς τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐξαρτᾶται ἡ περαιτέρω διὰ τοῦ θεοῦ λόγου σύλληψις καὶ ἐμβάθυνσις εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως. Ταῦτα ἡμεῖς ἐν τῇ Δογματικῇ.

Ὁ δὲ ἐπικριτὴς ἀναγνούς αὐτὰ οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστάσεως καὶ μὴ ἐννοήσας τὴν διάκρισιν τοῦ θεοῦ λόγου ὡς πηγῆς καὶ ὡς ὁργάνου τῆς γνώσεως, ψέγει μὲν τὴν πιστοποιήσιν τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως πίστεως καὶ γνώσεως, ὡς τῶν παρατεθέντων χωρίων τοῦ Κλήμεντος, τοῦ Θεοδορήτου καὶ τοῦ Ἀνσελμου πᾶν δὴθεν τοῦναντιον ἀποδεικνύντων ἢ ὅτι θέλομεν ἡμεῖς, παρατηρεῖ δὲ καθόλου περὶ σχέσεως γνώσεως καὶ πίστεως τὰ ἐξῆς ἀνασκευάζων τὴν ἡμετέραν θεωρίαν. «Ἡ πίστις, λέγει, πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν· διότι τοῦτο τὸ λέγει ὁ κ. Ρώσης ἐν τῇ Δογματικῇ του, τὸ διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἀπαιτεῖ ἡ λογικότης τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ χωρὶς μὲν ἐκ τῆς Γραφῆς ἢ ἐκ τῆς Παραδόσεως δὲν παρατίθουσιν ὁ ἐπικριτὴς ὡς ἐκ τῶν στενῶν, λέγει, ὁρίων τῆς κρισεως του, ἀναβάλλων ἐν γένει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι λέγει εἰς εὐθειῶτερον χρόνον, ἐὰν δὲν πεισθῶμεν ἡμεῖς, λογικῶς ὅμως βεβαιώνει τὴν θεωρίαν του δι' ἀποδείξεων καὶ κατ' εὐθείαν καὶ ἀπαγωγικῶς. Κατ' εὐθείαν μὲν εὐδοκί, λέγει, ὁ ἀνθρώπος ὡς λογικὸν δὲν τείνει ἐκ φύσεως νὰ ἀνάγῃ τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν, ἡ δὲ ἀρνησις τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς πίστεως καθόλου εἰς γνῶσιν εἶνε ἀρνησις τῆς λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου» (σελ. 6—8). Ἀπαγωγικῶς δὲ, διότι ἡ πίστις ἄλλως οὐδὲν ἔχει στήριγμα, καὶ διότι ἡ Δογματικὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γίνε-ται Κατήχησις.

Ἐξετάσωμεν τοὺς συλλογισμοὺς τούτους τοῦ ἐπικριτοῦ κατὰ σειράν.

Λέγων ὁ κ. Δουβουνιώτης ὅτι ἡ πίστις καὶ δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν ἐκλαμβάνει βεβαίως τὸν θεοῦ λόγον ὡς πηγὴν γνώσεως καὶ ὅχι ὡς ὄργανον. Μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχει σημασίαν ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ ἀντιτιθεμένου πρὸς ἡμᾶς φρονούντας ὅτι ἡ πίστις δὲν δύναται μὲν νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν, ὁ θεὸς ὅμως λόγος εἶνε τὸ μέσον, δι' οὗ προσοικειοῦται τις τὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας, ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι ἀνασκευάζει τις τινα,

ἔσθ' ὅς ὡς ἀχωρίστως μετὰ τῆς γνώσεως ἠνωμένην, ὡς ἐν τῆς ἐσωτερικῆς δηλ. πίστεως καὶ γνώσεως ἐνότητος. Κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον σχετίζει πίστιν καὶ γνώσιν Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον κατ' οὐδὲν ὁ Θεοδώρητος παρατηρῶν «δεῖται ἡ πίστις τῆς γνῶσεως καθάπερ αὐτὴ ἡ γνῶσις τῆς πίστεως» οὔτε γὰρ πίστις ἄνευ γνώσεως, οὔτε γνῶσις δίχα πίστεως γένοιτ' ἂν· ἡγεῖται μέντοι τῆς γνώσεως ἡ πίστις, ἔπεται δὲ τῇ πίστει ἡ γνῶσις». Εἰς τὴν συνίφευαν ταύτην τῆς πίστεως καὶ γνώσεως ἀναφερόμενος καὶ ὁ Ἀνσελμος εἶπε τὸ credo ut intelligam ἐννοῶν ὅτι ἐκ τῆς διὰ πίστεως ἀποδοχῆς τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐξαρτᾶται ἡ περαιτέρω διὰ τοῦ θεοῦ λόγου σύλληψις καὶ ἐμβάθυνσις εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως. Ταῦτα ἡμεῖς ἐν τῇ Δογματικῇ.

Ὁ δὲ ἐπικριτὴς ἀναγνούς αὐτὰ οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστάσεως καὶ μὴ ἐννοήσας τὴν διάκρισιν τοῦ θεοῦ λόγου ὡς πηγῆς καὶ ὡς ὁργάνου τῆς γνώσεως, ψέγει μὲν τὴν πιστοποιήσιν τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως πίστεως καὶ γνώσεως, ὡς τῶν παρατεθέντων χωρίων τοῦ Κλήμεντος, τοῦ Θεοδορήτου καὶ τοῦ Ἀνσελμου πᾶν δὴθεν τοῦναντιον ἀποδεικνύντων ἢ ὅτι θέλομεν ἡμεῖς, παρατηρεῖ δὲ καθόλου περὶ σχέσεως γνώσεως καὶ πίστεως τὰ ἐξῆς ἀνασκευάζων τὴν ἡμετέραν θεωρίαν. «Ἡ πίστις, λέγει, πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν· διότι τοῦτο τὸ λέγει ὁ κ. Ρώσης ἐν τῇ Δογματικῇ του, τὸ διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἀπαιτεῖ ἡ λογικότης τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ χωρὶς μὲν ἐκ τῆς Γραφῆς ἢ ἐκ τῆς Παραδόσεως δὲν παρατίθουσιν ὁ ἐπικριτὴς ὡς ἐκ τῶν στενῶν, λέγει, ὁρίων τῆς κρισεως του, ἀναβάλλων ἐν γένει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι λέγει εἰς εὐθειῶτερον χρόνον, ἐὰν δὲν πεισθῶμεν ἡμεῖς, λογικῶς ὅμως βεβαιώνει τὴν θεωρίαν του δι' ἀποδείξεων καὶ κατ' εὐθείαν καὶ ἀπαγωγικῶς. Κατ' εὐθείαν μὲν εὐδοκί, λέγει, ὁ ἀνθρώπος ὡς λογικὸν δὲν τείνει ἐκ φύσεως νὰ ἀνάγῃ τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν, ἡ δὲ ἀρνησις τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς πίστεως καθόλου εἰς γνῶσιν εἶνε ἀρνησις τῆς λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου» (σελ. 6—8). Ἀπαγωγικῶς δὲ, διότι ἡ πίστις ἄλλως οὐδὲν ἔχει στήριγμα, καὶ διότι ἡ Δογματικὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γίνε-ται Κατήχησις.

Ἐξετάσωμεν τοὺς συλλογισμοὺς τούτους τοῦ ἐπικριτοῦ κατὰ σειράν.

Λέγων ὁ κ. Δουβουνιώτης ὅτι ἡ πίστις καὶ δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν ἐκλαμβάνει βεβαίως τὸν θεοῦ λόγον ὡς πηγὴν γνώσεως καὶ ὅχι ὡς ὄργανον. Μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχει σημασίαν ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ ἀντιτιθεμένου πρὸς ἡμᾶς φρονούντας ὅτι ἡ πίστις δὲν δύναται μὲν νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν, ὁ θεὸς ὅμως λόγος εἶνε τὸ μέσον, δι' οὗ προσοικειοῦται τις τὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας, ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι ἀνασκευάζει τις τινα,

πιστεύω καθόλου καὶ τὸ ἐννοῶ ἐν μέρει· εἶνε ἀπροσ-ἰόντος ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀντιθέσεως τῆς πίστεως πρὸς τὴν γνῶσιν, σοὶ εἶνε βεβαίως φανερόν. Ὅτι, τι πιστεύεις, τοῦτο δὲν δύναται ἐν οὐδενὶ αὐτοῦ σημείῳ νὰ εἶναι γνωστὸν ἢτοι λογικῶς ἀναγκαῖον διὰ τὸν προφανῆ ὅγον ὅτι κολοβοῦται οὕτω ἡ σφαῖρα τῆς πίστεως κατὰ ὁ μέρος τοῦτο καὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς τοῦτο παύει πλέον ὁ ἀνῆκη εἰς τὴν πίστιν. Πιστεύω ὅτι ἐννοεῖς καλὰ τὴν ἀκρισίαν ταύτην· ἐὰν δὲ ἐννοῶν αὐτὴν ἔχῃς ὅμως ἀντίρρηση, ἀπόκειται νὰ μᾶς εἴπῃς ποῖον σημεῖον ἢ μέρος τοῦ λόγου τῆς Ἀγ. Τριᾶδος, ὅπερ οἱ μὲν πιστοὶ πάντες ἐκχόμεθα πιστεῖν, σὺ τὸ δέχῃσαι γινώσκεις καταστήσας αὐτὸ ἡ θεολογικῆς ἐξεύσεως καὶ λογικῶς ἀναγκαῖον διὰ τῆς ἡρώσεως τοῦ τῆς πίστεως πέπλου ἐν τῇ μέρει τούτῳ. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἡ πρότασις σου «ἡ πίστις πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν» ἀνάγκη πᾶσα νὰ ληφθῇ κατὰ τὸν πρῶτον ὅρον τοῦ τριλήμματος (δέχομαι τὸ δόγμα τῆς Ἀγίας Τριᾶδος ὅχι διότι τὸ πιστεύω πλέον, ἀλλὰ διότι ἡδὴ τὸ ἐννοῶ), ἐὰν δηλ. τὴν πίστιν σου εἰς τὴν Ἀγ. Τριᾶδα θεολογῶν τὴν ἀνήγαγες ἡδὴ εἰς γνῶσιν, δὲν μένει ἢ νὰ ἐκδόσῃς ἡμῖν τοὺς λόγους, δι' ὧν κατέφθωσας νὰ μεταβάλλῃς τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν, καὶ ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄλλοι δεχόμεθα πιστεῖν, σὺ ἀποδέχῃσαι ἡδὴ αὐτὸ ὡς ἀλήθειαν φέρουσιν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀνθρωπίνης ἀληθείας ἢτοι ὡς λογικῶς ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ λογικῶς ἀναγκαῖον, ὑποτιθεμένου πάντοτε ὅτι ὁ μορφώσας αὐτὸ οὔτε παρα-λογίζεται οὔτε σφοδριστεύεται, δύναται δι' ἐξηγήσεων νὰ ἐπι-βληθῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὡς οὗτοι καὶ τοῦτοις λογικοῖς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται πλέον ἢ νὰ ἐξηγήσῃς εἰς τὸν κόσμον τοὺς λόγους τούτους, δι' οὗς εὗρες τὸ λογικῶς ἀναγκαῖον τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀγ. Τριᾶδος, ἢνα ἀποδεχθῶσι μὲν αὐτὸ τὸ δόγμα τοῦτο πάντες οἱ ἀρηρησάμενοι, ἀσπασθῶσι δὲ οἱ μὴ πιστεύσαντες αὐτὸ. Ἀλλ' ὅς ἀφῆσόμεν τὰ γελοῖα ταῦτα συμπεράσματα, εἰς ἃ φέρει ἡ ἀβασανίστως εἰρηθεῖσα πρότασις τοῦ κ. Δουβουνιώτου, καὶ ὅς ἀνακρίνωμεν καὶ τοὺς λοιποὺς αὐ-τοῦ συλλογισμοὺς. Ὁ ἐπικριτὴς εὐεπίφορος ὢν εἰς τὸ ἐπικρίνειν, ἀναγνούς δὲ ἐν τῇ Δογματικῇ τοῦ κ. Ρώσης (σελ. 65) περὶ πίστεως κατ' ἐπίγνωσιν, ἢ περὶ γνώ-σεως μετὰ τινος λόγου τοῦ περιεχομένου τῆς πί-στεως, μὴ ἐννοήσας δὲ μήτε αὐτὸν ἀκριβῶς, μήτε ἡμᾶς, ἔσπευσε νὰ γράψῃ περὶ πίστεως καὶ γνώσεως ὅτι ἔγραψε.

Εἶπομεν ὅτι ὁ κ. Δουβουνιώτης τὴν πρότασιν αὐτοῦ ὅτι «ἡ πίστις πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν» ἐφιλοτι-μήθη νὰ κατοχυρώσῃ καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου ἢ ἀπαγωγικῶς, ποιοῦμενος χρῆσιν μεθόδου οἰκισιότητος εἰς τὰ μαθημα-τικά. Ἀξιοῖ λοιπὸν ὅτι ἡ πίστις πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς γνῶσιν, διότι ἄλλως ποῦ θὰ στηριχθῇ, λέγει, ἡ βεβαιότης τῆς πίστεως; ἐπὶ τῆς ἀθενείας τῆς Ἐκκλησίας; Ἀλλὰ τοῦτο «δὲν» ἐπαναπαύει τὸν ἀνθρώπον, ὅστις περαιτέρω ἐρωτᾷ διὰ τί πρέπει νὰ πιστεύῃ τοῦτο, ὅπερ δι-δάσκει ἡ Ἐκκλησία. Ἐπὶ τῆς πίστεως αὐτῆς καθ'

αὐτὴν; Ἀλλὰ τοῦτο ἀπάγει εἰς τὸν μυστικισμὸν τὸν ἐξαρτῶντα τὰς θερηκευτικὰς ἀληθείας ἐξ ὑποκειμενικῶν αἰσθημάτων (σελ. 6).

Ἀλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη τοῦ κ. ὀρηγητοῦ εἶνε αὐτὴ ἀποτόσιος ἢ θεμελιώδης τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ὀρθολογισμοῦ ἀρχῇ, ἢ χωρίζουσα δέξας τὰ συστή-ματα ταῦτα ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ἀυτικῆς Ἐκκλη-σίας. Κατὰ θεμελιώδες τῷ ὄντι διδῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, εἰς ὃ συνεινέει καὶ ἡ Ἀυτική, τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς ἀληθείας ὧν πιστεύομεν, ἀντιλοῦμεν παρὰ τῆς ἀθενείας τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως τὰς ἀληθείας, ὅς πιστεύομεν, διδάσκουσιν ἡ Γραφή καὶ ἡ Παράδοσις, ἀλλ' ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς κατὰ ἀνώτατον ὅρον περὶ τῆς ἀληθείας ὧν πιστεύομεν δὲν εἶνε οὔτε ἡ Γραφή οὔτε ἡ Παράδοσις, ἀλλ' ἐν εἶνε ἡ Γραφή, διότι τί ἐστὶ Γραφή καὶ ἐν πόσων βιβλίων ἀποτελεῖται καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐρμηνεύηται, τοῦτο μαρθάνομεν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' εἶνε δὲ ἡ Παράδοσις, διότι τὸ περιεχόμενον τῆς Παραδόσεως κυροῖ καὶ ἀθεντικὸν ἀποφαίνει ἡ Ἐκκλησία. Τὴν βεβαιότητα καὶ ἀθεντικὸν ἀποφαίνει ἡ Ἐκκλησία. Ἐκκλησία ὁ λοιπὸν τῆς πίστεως πορίζει τῷ πιστῷ ἡ Ἐκκλησία ὁ διέκτατος οὗτος κριτὴς καὶ ἐρμηνεύς τῆς Ἀποκαλύψεως. Πέραν τοῦ κριτηρίου τούτου δὲν δύναμεθα νὰ προχωρή-σωμεν, ἀκριβῶς δὲ τὸ ἀδύνατον τοῦτο, τὸ ὅτι δὴλα δὲ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς ἀλη-θείας ὧν πιστεύομεν, ὑπολαμβάνουσιν ἐλλόγως οἱ θεο-λογοῦντες ὡς ἀπαγωγικὴν ἀποδείξιν τοῦ διεκτάτου κύ-ρους τῆς Ἐκκλησίας. (Ὁρα ἡμετέραν Συμβολικὴν σελ. 116 ἐξῆς). Καὶ ὅμως ὁ κ. ἐπικριτὴς δὲν ἐπαναπαύεται εἰς τὴν διὰ τῆς Ἐκκλησίας βεβαίωσιν τῆς πίστεως, ἀλλὰ ζητεῖ τὸν θεοῦ λόγον νὰ βεβαιώσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ καθιστῶν αὐτὸν ἀνώτατον κριτήριον τῆς πίστεως, καὶ σείων τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον ἐν γένει μὲν οἱ Διαμαρτυρόμενοι οἱ ἀπορροίψαντες τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ οἱ Ὀρθολογισταί. Εἶπο-μεν σείων τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, διότι ὅτι ὁ θεὸς λόγος ἀναγνωρίζομενος ὡς ἀνώτατος ἐγγυητὴς καὶ βε-βαιωτὴς τῆς πίστεως, θὰ ἀπορρίπτει ὅσας ἀληθείας εὐ-ρίσκει ἀσυμφώνους πρὸς αὐτόν, τοῦτο εἶνε πόσον φανε-ρόν, ὅστε περιττὸν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν ἐν γένει μὲν τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῶν Ὀρθολο-γιστῶν, οἵτινες ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς ἀμπισθητικῆς τῶν ἐπὶ μέρους δογμάτων ἐφθασαν ἡδὴ εἰς τὴν ἐρνησιν πάσης ἀποκαλύψεως.

Ὁ κ. λοιπὸν ὀρηγητὴς τῆς θεολογίας ζητῶν διὰ τῆς γνώσεως νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ ἐξέρχεται τοῦ λιμένος τῆς Ὀρθοδοξίας φερόμενος πλησίον εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Ὀρθολογισμὸν. Ἄλλο τὸ ζήτημα ἂν οὗτος γράφων ταῦτα ἐννοῇ καὶ θέλῃ ἐν ἐπίγνωσιν νὰ διδάξῃ ἀρχὰς Προτεσταντικὰς καὶ Ὀρ-θολογιστικὰς ἢ ἀπλῶς ἀλόγιστον κριτικὴν ἀσκῶν καὶ θέλων νὰ ἐκτεθῇ κατὰ τῆς ἡμετέρας Δογματικῆς διευ-θύγει κατ' αὐτῆς ἐν ἁλλείψει ἄλλου ἔπλου τὴν ἀνεύθυνον αὐτοῦ γραφίδα, ἀρίων αὐτὴν νὰ γράφῃ ὅτι θέλει.

Τούτο ἵς λάβωσιν ὑπὸ σημείωσιν καὶ ὡς ἐξετάσωσιν οἱ περὶ ταῦτα ἀρμόδιοι· δι' ἡμῶς εἴτε ἐκὼν εἴτε μᾶλλον ἔκων παραφέρεται οὗτος ὑπὸ τῆς εἰς τὸ ἐπικρίνειν ἀρετῆς εἰς τὴν ἀναιρεσίην ταύτην τοῦ πύρους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ παραφορὰ αὕτη ἀποτελεῖ ἐν λυπηρὸν χαρακτηριστικὸν τῆς παρακριτικῆς αὐτοῦ καὶ οὐδὲν ἄλλον. Ἐν μόνον ἀδίκημα δὲν διδάμεθα ὅμως νὰ συγχωρήσωμεν αὐτῇ, νὰ καθάπτηται ἡμῶν λέγων ἐν σ. θ τάδε· «ὁ συγγραφεὺς δὲν λέγει ἡμῖν τί εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ καθιστᾷ τὴν πίστιν βεβαίαν». Φαίνεται ὅτι ὁ ἐπικριτὴς ὑπὸ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὸ ἐπικρίνειν ἀπαρμόμενος δὲν ἀνέγνωσε τὰ ἐν σελ. 24 τῆς Δογματικῆς ἡμῶν λεγόμενα «ταύτην (τὴν πίστιν εἰς τὸ δόγμα καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς εἰς αὐτὸ πίστεως) ἀρύεται ὁ πιστὸς ἐκ τῆς αὐθεντίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀποτελούσης τὸν ὕψιστον κριτὴν καὶ δικαστὴν ἐν τοῖς περὶ πίστεως» (παραβλ. καὶ σελ. 10).

Τὸ δ' ἕτερον ἐκ τοῦ πλαγίου ἐπιχείρημα, δι' οὗ ὁ κ. Ἀνοβονιώτης ἀποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγωγῆς τῆς πίστεως εἰς γνῶσιν, ἀπεσχοινισμένον ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ σπειρᾶς εἰς τὴν θὴν οὐλίδαν, εἶνε ἡ δὲ αὐτοῦ τῆς τοιαύτης ἀναγωγῆς ἡ Δογματικὴ, λέγει, λαμβάνει μορφήν Κατηχήσεως. «Ἄν δὲ ἡ Δογματικὴ ἡμῶν δὲν εἴνε Κατήχησις, τοῦτο συμβαίνει εὐτυχῶς μὲν, ἀσυνεπῶς δὲ πρὸς τὴν περὶ πίστεως διδασκαλίαν ἡμῶν». Ἀναπτυχῶς καὶ ἐδῶ, ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις, σύγχυσις καὶ ἄγνοια πραγμάτων στοιχειωδῶν καὶ πασιγνώστων. Μὴς ἡ Δογματικὴ λαμβάνει μορφήν Κατηχήσεως κατὰ τὸν τύπον τῶν Ρωσσιῶν Δογματικῶν, τοῦτο ἐπιτίθεται ἐν σελ. 22. «Οἱ δὲ ἡ ἡμετέρα Δογματικὴ εἶνε φκοδοιμμένη ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν περὶ πίστεως καὶ γνῶσεως θεωρητικῶν ἡμῶν ἀρχῶν, τοῦτο θὰ συνυμολογήσῃ πᾶς εὐδὴ-μεων μὲν τῶν πραγμάτων, ἀσυνεπῶς δὲ καὶ ἀμερόληπτος κριτής. Ἄν ἡ μανία τῆς ἐκκρίσεως ἤρπεν ἡρεμον τὸν κ. ὁρηγητὴν νὰ μελετήσῃ τὴν Δογματικὴν ἡμῶν, θὰ ἔβλε-πεν ὅτι ἡ Δογματικὴ αὕτη ἔχει μορφήν Δογματικῆς καὶ οὐχὶ Κατηχήσεως, οὐχὶ διότι εἶνε ἀνακόλουθος πρὸς τὴν περὶ πίστεως καὶ γνῶσεως διδασκαλίαν ἡμῶν, ἀλλ' ἀκρι-βῶς διότι συμφωνεῖ πρὸς αὐτήν, ἀποχολομένη α'. περὶ τὴν συστηματικὴν τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐκφορὰν, β'. περὶ τὴν ιστορικὴν αὐτῶν ἐμπέδωσιν καὶ γ'. περὶ τὴν ἀρννητικὴν ὑπεράσπισιν (σελ. 22—25), ὅτινα εἶνε ἔργα ἐπιστήμης καὶ οὐχὶ κατηχητικῆς ἐκθέσεως. Ἐπο-σάμεν τὸ ἀρννητικὴν διὰ νὰ ἐπενθυμίσωμεν τὸν ἐπικρι-τήν, ὅτι ἂν ἡ Δογματικὴ ἡμῶν δὲν ἀποπειρᾶται τὴν θε-τικὴν ὑπεράσπισιν τῶν δογμάτων ὡς λογικῶς ἀναγκαίων, τοῦτο ὀφείλεται ἀκριβῶς εἰς τὰς περὶ πίστεως καὶ γνῶ-σεως προτεθείσας ἀρχάς.

Τοιαῦτα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς πίστεως καὶ γνῶ-σεως, μακρὰν μὲν ἴσως καὶ διεξοδικώτερα τοῦ δέοντος, ἀλλ' ἀναγκαῖα εἰς κατανόησιν ζητήματος οὐσιώδους, πα-ρανοηθέντος τελείως ὑπὸ τοῦ ἐπικριτοῦ, ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀντιλήψεως τοῦ ὁποῖου ἐξαργεῖται ἡ κατανόησις τοῦ ὅλου

ἡμῶν δογματικοῦ συστήματος. Καίρος ἤδη νὰ ἐπισκοπή-σωμεν καὶ τὰς ἄλλας αἰτιάσεις τοῦ ἐπικριτοῦ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΙΣΑΚΟΥΝΤΑΙ ΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΑΙ ΜΑΣ

«Αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανῆ-σῃτε».

(Ἰω. 8, 3).

Μολοντί ὀφείλομεν νὰ τρέφωμεν ἀδιάσειστον πεποι-θησιν εἰς τὴν δραστηκότητα καὶ ἀποτελεσματικότητα τῆς προσευχῆς συμφῶνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀφθόνας ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ὁ ἀτομικὸς καὶ ἱστορικὸς μας βίος, ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψω-μεν ὅτι οὐχὶ καὶ πάντοτε ἀνεξαίρετως εἰσακούονται αἱ προσευχαί μας. Τούναντίον, προσευχόμενοι, διερχόμεθα πολλάκις διὰ δοκιμασιῶν ἀπογοητευτικωτάτων, διότι τὰ αἰτήματά μας δὲν γίνονται εἰσακουστά. Συχνὰ ἀνατείνω-μεν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς τοὺς βραχίονας ἐπὶ ὄρας, ἐπὶ μὴ-νας, ἐπὶ ἔτη, καὶ ὁμως οἱ οὐρανοὶ δὲν μᾶς ἀνταπαντοῦν. Παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀγαθῶν φθαρτῶν καὶ ἀφθάρ-των. Τοῦ ζήτοῦμεν πλοῦτη, δόξαν, ὑγείαν, εὐμαρίαν, ὑπεροχήν, πᾶν ὅτι, λάμπει ἐν τῇ σκοτεινῇ ταύτῃ κοιλίᾳ. Τὸν ἱκετεύομεν ὑπὲρ πλατυσμοῦ τῆς πατρίδος, καὶ ἀνακτῆ-σεως τῆς παλαιᾶς εὐκλείας τῆς, ἥτις σήμερον κατέστη φέ-κος εἰς τὰς χεῖρας κομματάρχισκων. Ἐκλιπαροῦμεν τὸ θεῖον ἔλεος ὅπως ἀρῇ τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ κοινωνικοῦ ἀγροῦ, ἐπεκτείνῃ τὴν βασιλείαν τοῦ φωτός, συσφίξῃ τὸ πολλὰ-χῶς διαμεμελισμένον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὅμως, καὶ μετὰ τὰς ἱκεσίας μας, τὰ πράγματα ἔχουσιν ὡς εἶχον.

Τί συμβαίνει; Διὰ τί, ἂν ὅχι πάντοτε, συχνάκις ὅμως, δὲν εἰσακούονται αἱ προσευχαί μας; Καὶ τίνας ἐξηγήσει δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὸ μελαγχολικὸν αὐτὸ φαινό-μενον;

Διαφόρους, ἀναγνώστα, ἀναλόγως τῆς ἡμετέρας ἡθικῆς στάσεως καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν προσευχῶν μας. Καὶ δὲν εἰσακνούμεθα μὲν ἐν πρώτοις, διότι, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Ἀδελφοθέου, «κακῶς αἰτούμεθα» διότι προσευχόμεθα ἐν καταστάσει ἁμαρτωλῶν· διότι αἱ χεῖρες τὰς ὁποίας ἀί-ρομεν, δὲν εἶνε ὅσοι, κατὰ Παῦλον (1)· διότι δὲν ἀφῆρ-σαμεν τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἵνα ἀκολουθῶνς ἔλθωμεν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Θεοῦ καὶ συνδιαλεχθῶμεν μετὰ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν (2)· διότι καταγινώσκαι ἡμῶν ἡ καρδία καὶ μᾶς στερεῖ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας, κατὰ τὸν Ἰωάννην (3)· διότι τέλος ἔπὶ κεφαλῇς μέχρι ποδῶν εἰ-μεθα ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἡ ἁμαρτία μας, πείσμων, ἀμεταμέ-λητος, ἀναίσχυντος, τυφλῆς, ζοφώδης, ἔνευ τοῦ ἐλαχίστου πρὸς παλινδρόμωσιν πόθου σκιάζει τὸ θεῖον ἱλαστήριον. Κινοῦμεν τὴν γλῶσσαν εἰς δεήσεις, ἀλλ' αὕτη πρὸ ὀλίγου κατελάλει

(1) Δ' Τιμ. β', 8.

(2) Ἡσ. α', 11—18.

(3) Α' Ἰω. γ', 21—22.

κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μας. Ἀνυψόμεν τὰ βλέματα, ἀλλ' αὐτὰ ἔβασκον ἀκέρεστα εἰς πόθους ἐναγείς. Ἀνατείνωμεν τὴν δεξιάν, ἀλλ' αὕτη εἶνε αἵματος πλήρης καὶ δολιότη-τος καὶ ἀρπαγῆς. Καταβιβάζομεν ἐπὶ γῆς τὰ γόνата, ἀλλ' ἀπὸ προηγουμένως τὰ κατεκουράσαμεν πρὸς κατα-διωξιν τῶν ἐφημέρων σκιάων. Καὶ τότε πῶς ὁ Θεὸς νὰ συγ-κοινωνήσῃ μαζί μας, ἢ νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ τὴν παρ' αὐτῷ εἴσοδον; Διὰ νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν Φαραὶ ὁ δεσμώτης Ἰωσήφ, ἐδέησε προηγουμένως νὰ ξυρισθῇ, καθαρισθῇ καὶ ἀλλάξῃ τὴν στολήν αὐτοῦ. Καὶ διὰ νὰ προσπελάσῃ πρὸς τὸν Κύριον ἀρχιερεὺς τις τῆς Παλαιᾶς, ὀνομαζόμενος Ἰη-σοῦς, ἐχρειάσθη, καθὼς μᾶς πιστοποιεῖ ὁ προφήτης Ζαχα-ρίας, νὰ ἀπεκδυθῇ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τὰ ρυπαρά του ἱμά-τια (τ. ε. τὰς ἀνομίας του), ὡς ἐξηγῆται ἐν τῷ Ἰερῷ Βιβλίῳ καὶ νὰ φορέσῃ χιτῶνα ποδήρη καὶ κίδαριν καθάραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ (1). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ διὰ τῆς προσευχῆς ἐπιζητῶν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συκοινωνίαν χρεωστεῖ ἐν πρώτοις νὰ καθαρῇ τὴν αὐ-τὸν διὰ τῆς μετανοίας, νὰ ξυρίσῃ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀπορρίψεως τῶν ἁμαρτωλῶν σκέψεων, νὰ περιβληθῇ τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῶν ἀναγεννηθέντων τέκνων τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπιθέσῃ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τὴν κίδαριν τῶν ὑψη-λῶν στοχασμῶν, καὶ τότε μόνον θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτος παρὰ τῷ Ὑψίστῳ. Ἀλλοί, φραγμὸς πάντοτε ἀνυπέρβλητος θὰ ὀρθοῦται μετὰ αὐτοῦ καὶ Ἐκείνου, ὁ φραγμὸς τὸν ὁποῖον ἀνύψωσεν ὁχι ὁ Θεός, ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι τοῦ ἀν-θρώπου.

Αἰτοῦμεν λοιπὸν καὶ οὐ λαμβάνομεν, διότι κακῶς αἰτοῦμεν. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο· ἀλλὰ καὶ διότι αἰτοῦ-μεν, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἡμῶν δαπανήσωμεν. Τὸ πρῶτον αἴτιον ἀποβλέπει τὴν ἡθικὴν ἐπίφογον στάσιν μας. Δὲν εἰσακνούμεθα δηλαδὴ κατὰ δεύτερον λόγον, διότι, ἀντὶ νὰ ζητῶμεν «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ εἴ τις ἐπαινος» (2) καθὼς ἐμπρέπει εἰς πνευμα-τικὰ κυρίως ὄντα, τῶν ὁποίων τὸ πᾶν ἐννοεῖται ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἡμεῖς τούναντίον ζητοῦμεν τὴν ὕλην, τὴν τέφραν τὴν πύχνην τῆς γῆς ἡμῶν ὑποστάσεως, τοὺς γαρ-γλισμούς τῆς σαρκός, τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἀλύσεων, τῶν συνεχουσῶν ἡμᾶς πρὸς τὸ χῶμα. Ἀποβλέπομεν πρὸς τὸν Θεὸν ὅχι ὡς πρὸς τὸ ὄν, τὸ ὁποῖον ἱσταται ὑπεράνω ὅλων τῶν ὄντων καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ μόνῳ θὰ εὕρουν ἀνά-παυσιν οἱ ἐσώτατοί μας πόθοι, ἀλλ' ὡς πρὸς ὄργανον ὑπηρετικὸν τῶν χαμηλοτέρων ἡμῶν ἐνστικτῶν καὶ ποτα-ποτέρων ὀρέξεων. Καὶ εἰς ἀπαιτήσεις τόσοσιν μικροπρεπεῖς πᾶς ὁ Ὑψίστος νὰ μᾶς δουλεύσῃ; Βεβαίως ὁ Ἰησοῦς Χρι-στὸς ἐδῶκε πρὸς ἡμᾶς τὴν βαρυσήμαντον ταύτην ὑπόσχε-σιν: «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃτε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν» (3)· πλὴν τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ἐν τῷ ρητῷ τούτῳ δὲν

(1) Ζαχαρ. γ', 3—5.

(2) Φίλιπ. δ', 8.

(3) Ἰω. ιγ', 23.

πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὸ «ὅσα ἂν αἰτήσῃτε», ἀλλὰ πολλὰ μᾶλλον εἰς τὸ «ἐν τῷ ὀνόματί μου»· δὲν πρέπει δη-λαδὴ, κατὰ παλαιὸν τινα διδάσκαλον, ἐπεριειδόμενοι ἐπὶ τοῦ «ὅσα ἂν αἰτήσῃτε», νὰ νομίσωμεν ὅτι τὰ πάντα ἀδιακρίτως, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ ὀφείματα καὶ ἐπι-βλαβῆ, εἶνε πρόθυμος ὁ Θεὸς νὰ μᾶς προσφέρῃ· ἀλλὰ ἀπο-βλέποντες πρὸς τὸ οὐσιωδέστατον ἐκεῖνο «ἐν τῷ ὀνόματί μου» καὶ ἀναλογιζόμενοι ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εἶνε Ἰησοῦς καὶ Σωτὴρ, νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα μόνον τὰ ὁποῖα πρὸς σωτηρίαν μας εἶνε κατὰλληλα. Ὁ δὲ παρέχων τὸ πλέον, θὰ δώσῃ καὶ τὸ ἔλασσον.

Ἐν τούτοις ἡμεῖς συνήθως δὲν προσευχόμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς δὲν μᾶς εἰσα-κούει. Ἐρχομεν, φέρ' εἰπεῖν, δίκην μὲ τὸν γείτονά μας καὶ παρακαλοῦμεν ἐναγωνίως τὸν Θεὸν νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ τὴν κερδίσωμεν, μολοντί γνωρίζομεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν τῷ ἁδίκῳ. Πόσον προτιμότερον θὰ ἦτο ἂν τὸν παρεκα-λοῦμεν νὰ θριαμβεύσῃ τὸ δίκαιον, τοῦ ὁποῖου Ἐκείνος εἶνε ὁ ὑπερασπιστής! Διεπληκτίσθημεν μὲ τὸν ἐχθρόν μας καὶ ἐδεήθημεν τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Πόσον θὰ ἦτο Χριστιανοπρεπέστερον ἂν τὸν καθικετεύομεν νὰ τὸν εὐλο-γήσῃ καὶ τὸν φωτίσῃ! Ἐποθήσαμεν νὰ μᾶς ἐδίδεν οἰκί-αν εὐρυτέραν, σύζυγον ὠραιότεραν, θυγατέρας συζευγυ-μένας ἀριστοκρατικώτερον, υἱοὺς καταλαμβάνοντας ὑψη-λοτέρας κοινωνικὰς θέσεις. Ἀλλὰ πόσον θὰ ἡυφραίνετο ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἂν τὸν παρεκαλοῦμεν κυρίως νὰ κάμῃ χριστιανικωτέραν, σωφρονετέραν, ἀρτιωτέραν, ἔθνοπρε-πεστέραν τὴν οἰκονομίαν μας! Ἐπὶ τόσα ἔτη —λέγο-μεν— προσευχόμεθα εἰς τὸν Θεὸν καὶ δὲν μᾶς εἰσακούει. Ναι! ἀλλὰ τί τοῦ ζητοῦμεν; Χρῆμα, χρῆμα, χρῆμα. Καὶ δὲν γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸ τὸ χρῆμα εἶνε πολὺ δύσκολον ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀδύνατον πολλὰκις νὰ χει-ρισθῶμεν χωρὶς νὰ μὴ πληγωθῇ καὶ ἡ ψυχὴ μας καὶ ὁ νοῦς μας καὶ ἡ εὐτυχία μας.

Ἀκουσον, ἀναγνώστα, ἐν γεγονόσι, τοῦ ὁποῖου ἐγενόμην πρὸ ἐξαιτίας αὐτόπτης μάργυς. Ὑπῆρχε που εἰς πτωχὸς τηλεγραφετῆς ὁ ὁποῖος ἐξ ἑβλὸν πλήρη στοργῆς καὶ ἀδελφ-τητος μὲ τὴν ἀπαράμιλλον τοῦ σύζυγον. Μίαν καὶ μόνην ἔτρεφεν ἐπιθυμίαν, νὰ τῷ ἐπιπτεν ἐν λαχείον. Τὸ λαχεῖον τῷ ἔπεσεν, ἀλλ' αὐτὸς ἐκ τῆς χαρᾶς ἐτρέλλαθη. Ἡ πρῶ-τη πράξις, τὴν ὁποίαν ἐπραξεν ἅμα τῇ ἀποκτήσει τοῦ λαχνοῦ, ἦτο νὰ τηλεγραφήσῃ εἰς δλας τὰς αὐλὰς προσκα-λῶν εἰς γεῦμα τοῦ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας τοῦ κόσμου. Ἡ παραπροσόνη του κατήντησεν εἰς τοιοῦτον ἐξὺ καὶ ἐπικινδυνὸν σημείον, ὥστε ὁ ἀνθρῶπος ἀπὸ κατεξόδευσε δλα τὰ κέρδη εἰς ἱατροὺς καὶ φρενολόγους, ἐκλείσθη ἐπὶ τέλους εἰς τὸ φρενοκομεῖον τῆς πόλεως, ψαλλιδίῳ μὲ τὴν φαρμακευτέραν κοπίδα τὴν ζῶν ἐαυτοῦ τε καὶ τῆς ἀπαραδειγματίστως ἀφωσιωμένης συζύγου του. Δὲν θὰ ἦτο ἀρὰ γε χιλιάκις προτιμότερον δι' αὐτὸν τὸν ἀν-θρῶπον ἂν ἔζη, ὅπως ἔζη πρὶν, χωρὶς νὰ ἔλθῃ τὸ λαχεῖον καὶ τοῦ διχοτομήσῃ τὸν βίον; Ἀλλ' ὁ Θεὸς συμμορφού-ται κάποτε μὲ τὴν θέλησιν ἐνὸς ἀτόμου, διὰ νὰ δείξῃ εἰς

τὰ πλήθη πόσον μωραὶ εἶνε συνήθως αἱ ἀπαιτήσεις μας.

Ἄλλ' ἐγώ, μοι λέγεις, εἰμαι βέβαιος περὶ τοῦ ἑλλόγου καὶ θεοφίλους τῶν ἰδικῶν μου αἰτήσεων. Ὅχι πλούτη καὶ σάρκα, ὅχι πορφύραν καὶ πεδία μυριόνεκρα, ὅχι κατὰ κτήσεις τῆς γῆς καὶ λαχεῖα ὠνευρόμενα. Πάν ὅ,τι ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Θεὸν ἦτο ὅ,τι σεμνόν, καὶ ἄγιον καὶ ὑψηλὸν καὶ θεῖον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὦ ἀναγνώστα, σοὶ συνιστῶ ἐγκαρτέρησιν καὶ ὑπομονήν. Ἡ ἐκπλήρωσίς τοῦ ἐκπῶς βραδύνει, διὰ τὴν λάβη χώραν ἐξ ἀπαντος διπλοτέρα καὶ τριπλοτέρα εἰς τὸν μετὰ ταῦτα καιρὸν. Ὡστε σὺ εἶνε περὶ τὸν νὰ ἐρμηνεύης τὴν Θεῖαν βραδύτητα ὡς κώφευσιν καὶ νὰ ἀποκάμῃς. Διότι τί ἄλλο εἶνε ἡ προσευχή μας παρὰ σπόρος; Τί δὲ εἴμεθα ἡμεῖς παρὰ σπορεῖς; Καὶ τί εἶνε ὁ Οὐρανὸς εἰμὴ τὸ ἔδαφος ὅπου τὸν σπὸρον σπείρομεν; Ἀλλὰ καθὼς ὁ ἐν τῇ γῇ ριπτόμενος σπὸρος δὲν φύεται καὶ ἀναβάλλει· αὐτοστιγμῇ, ἀλλὰ κατόπιν ὀρισμένων συνθηκῶν καὶ εἰς τὸν ὀρισμένον καιρὸν τοῦ, ταιουτοτρόπως καὶ αἱ προσευχαί μας· αἱ σπειρόμεναι εἰς τοὺς Οὐρανούς, ὡς εἴμεθα ὑπερβίβαιοι ὅτι θὰ ἀποδώσουν τοὺς προσδοκώμενους καρπούς· εἰς τὸν καταλλήλῳ καιρὸν. Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, (γράφει ὁ ἁγ. Δεσφύθεος) ἔω; τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου. Ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῇ, ἔως ἂν λάβῃ ὑπὸν πρῶτον καὶ ὅψιμον. Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς· στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἤγγικεν» (1). Ἐἴνε ἀληθὲς ὅτι τὸ καταπέτασμα κατακαλύπτει τὰ ἅγια καὶ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν τί συντελεῖται εἰς τὰ ἔνδον. Ἐἴνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ σπόρου ἐν τοῖς σπλάχνοις τῆς γῆς διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ παρακολουθῶμεν τοὺς μυστικούς νόμους εἴτε τοῦ φυσικοῦ εἴτε τοῦ ἡθικοῦ κόσμου, θὰ ἐξαγάγωμεν ἀρὰ γε διὰ τοῦτο τὸ βεβαιωμένον συμπέρασμα ὅτι εἶνε κωφὸς εἰς τὰς ἐλλόγους ἱκεσίας μας ὁ Οὐρανός; Ἀλλ' ἰδοὺ ἐν παραδείγματι ἀποδεικνύων τὸ ἐναντίον.

Ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ χάνει τὸν ἐκλεκτότερον υἱὸν τοῦ, καὶ θρηνεῖ λέγων: «Καταθήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ἄδου». (2) Ἐν τούτοις ἡ ἐλπίς δὲν τὸν ἀπολείπει καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται ἐπὶ ἡμέρας, ἐπὶ μηνάς, ἐπὶ ἔτη. Προσεύχεται ἐπὶ πέντε, δέκα, δεκαπέντε, εἴκοσιν ἔτη. Ἐπὶ τέλους τῷ ἔρχεται ἡ ἀπάντησις ὑπὸ τὴν μορφήν Φαραωνικῶν τεθρίππων. Ὁ Θεὸς τῷ παρέσχεν ὅ,τι ἐζήτη καὶ μετὰ τὸν τόκον. Τί ἐπῄθει ὁ Ἰακώβ; Τὸν υἱόν τοῦ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς τῷ δίδει ὅχι ἀπλῶς τὸν υἱόν τοῦ, ἀλλὰ τὸν υἱόν τοῦ ἐφ' ἁμαρτίας ὡς ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου τιμώμενον.

Ἰδοὺ ἕτερον παράδειγμα: Ἐπὶ τριακόσια ἔτη καταδύκεται ἡ πρώτη Ἑκκλησία ἐν σπηλαίοις καὶ ὄρεσι καὶ κατακόμβαις καὶ ὁπαῖς τῆς γῆς. Καὶ ἐπὶ τριακόσια ἔτη κραυγάζει ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ὀδύνης τῆς: «Ἐξεγέρθητι,

(1) Ἰακ. ε', 7—8
(2) Γεν. λγ', 35.

ἴνα τί ὑπνός, Κύριε; (3) Ὁ Θεὸς προσποιεῖται—ἐν μᾶς ἐπιτρέπεται ἡ ἀνθρωποπαθὲς αὐτῇ ἔκφρασις—ὅτι δὲν τὴν εἰσακούει, διὰ τὴν παιδαγωγίαν πληρέστερον, διὰ τὴν ἀναδείξιν λαμπρότερον, διὰ τὴν συγκολλήσιν ἀρραγέστερον καὶ ἀδιόσπαστότερον τὸ θεμέλιόν της μετὰ τὸ μαρτυρικὸν αἶμα. Ἐπὶ τέλους τὴν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. Ὅχι μόνον τὴν καθιστᾷ θρησκείαν ἐλευθέραν τοῦ Κράτους ἐξακουσάν ἀκωλύτως τὰ τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ τὴν στέφει μετὰ τὸ διάδημα βασιλείας, καὶ ὡς νόμην ἀπαστράπτουσιν ἀπὸ δόξαν καὶ καλλοπὴν τὴν ἀναδιδάκει ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον τοῦ Καίσαρος.

Ἰδοὺ καὶ τρίτον παράδειγμα. Ἡ ἁγία Μονίκα τρέμει διὰ τὸν ἀχαλίνωτον χαρακτήρα τοῦ υἱοῦ της παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ μὴ τῇ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς Ἱταλίαν μεταβάσιν, ὅπου ἀφρονώτεροι πειρασμοὶ θὰ προεκάλουν δι' αὐτὸν βαθύτερας πτώσεις. Ὁ Θεὸς φαίνεται πρὸς στιγμὴν ὡς νὰ μὴ τὴν ἀκούῃ. Καὶ ὅμως τὸ τὰ ξελίδιον αὐτὸ θὰ στεφανώσῃ τοὺς διακαεστέρους πόθους της. Παρὰ τὰς ἱκεσίας τῆς μητρός τοῦ, ὁ Αὐγουστίνος θὰ ἔλθῃ εἰς Ἱταλίαν, θὰ μεταβῇ εἰς Μεδιόλανα, θὰ συναντηθῇ μετὰ τὸν ἄγιον Ἀμβρόσιον, θὰ ἐλκυσθῇ ἀπὸ τὰ κηρύγματα τοῦ, θὰ βαπτισθῇ, θὰ ἀλλάξῃ βίον, καὶ θὰ καταστῇ ὁ μεγαλύτερος τῶν πατέρων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, πρὸς χαρὰν βεβαίως τῆς μητρός τοῦ ἁφρονος. Ἀτῇ ἡρνήθη, Θεὲ—γράφει εἰς τὰς ἐξομολογήσεις του—ὅ,τι τότε αὕτη Σὲ παρεκάλει, διότι ἤθελες νὰ τῇ δωρήσῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον πάντοτε Σὲ παρεκάλει». (4)

Τοιαύτη ἡ τριπλὴ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν θὰ ἡδυνάμειθα νὰ δώσωμεν ὡς πρὸς τὴν δυσχερῆ ἐρώτησιν· διατὶ δὲν εἰσσεύονται αἱ προσευχαί μας.

Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΙΩΣΗΦ ΛΑΠΠΟΝΙ ΙΑΤΡΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΩΝ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ' ΚΑΙ ΠΙΟΥ Ι' Ο ΥΠΝΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

(Μετάφρασις ἐκ τῆς πέμπτης ἐκδόσεως)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ

(Συνήθεια ἰδοὺ προηγουμένου ἀριθμοῦ).

Β' Ὁ Πνευματισμός.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διαρκῶς ἐπεκαλοῦντο τοὺς χρησμούς τῶν νεκρῶν. Ὁ Ὀμηρὸς ἐν Ὀδυσσεῖα (στοιχ. Α.) μᾶς περιγράφει τὸν Ὀδυσσεῖα ἐπερωτῶντα, κατὰ τὴν συμβουλὴν καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς μαγίσσης Κίρκης, τὴν σκιάν τοῦ μάντεως Τερσείου περὶ τῆς μητρός αὐτοῦ καὶ

(3) Ψαλμ. μγ', 24.
(4) Aug. Confess. Lib. B, cap. 8.

πολλῶν ἄλλων προσώπων οἰκείων ἢ ὀνομαστῶν. Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀχέροντος, εἰς τὴν Φιγαλίαν, εἰς τὸ Ταίναρον καὶ ἀλλαχοῦ οἱ Ἕλληνες ἐσυνέθιζον νὰ καλῶσι τὰς σκιάς τῶν τεθνεώτων. Ὡνόμαζον δὲ νεκρομάντεις τοὺς εἰς τὰς τοιαύτας πράξεις πρωτοστατούοντας. Καὶ δὲν προσέτρεχον μόνον ἐκ τοῦ κατωτέρου λαοῦ εἰς τὰς πορρήσεις τῶν νεκρῶν. Εἰς ἐκ τῶν ἐπτά σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ Περικλῆς, μετέβη νὰ συμβουλευθῇ τὴν ψυχὴν τῆς γυναίκας τοῦ, τοῦ φόνου τῆς ὁποίας ὤπρξεν ὁ αὐτοῦργος. Ὁ Πανσυνία ἐπεκαλεῖτο τὸ πνεῦμα τῆς κόρης τοῦ φονευθείσης ἐξ αἰτίας τοῦ. Οἱ δὲ ἀρχόντες κατόπιν ἀπηύθυνον ἐπικλήσεις πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ρηθέντος Πανσυνίου.

Ὁ ρήτωρ Διογύλος ποιεῖται μνείαν δύο διασήμων ἐγκληματιῶν, τοῦ Φρυγῶνδα καὶ Εὐρυβάτου, οἵτινες εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἐφημίζοντο τόσον διὰ τὰς μαγείας, ὅσον καὶ διὰ τὰς ἀγυρτείας τῶν.

Γνωστὰ εἶνε αἱ συχναὶ ἐνοράσεις τοῦ δαιμονίου τοῦ Σωκράτους, καὶ αἱ σωτήριαι δδηγίαι τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν οὗτος παρ' αὐτοῦ οὐ μόνον διὰ τὰ ἀφροῦντα τὸν ἴδιον, ἀλλὰ καὶ δι' ὑποθέσεις τῶν φίλων τοῦ, τὰς ὁποίας πρὸ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ δαιμονίου ἡγήσει ἐντέλως. Εἰς τὸν Θεάγον τοῦ Πλάτωνος, ὁ Σωκράτης μᾶς διηγῆται, ἐπικαλούμενος τὰς μαρτυρίας πολλῶν συγγράμνων, περιπτώσεις, καθ' ἃς, μανθάνων παρὰ τοῦ δαιμονίου τοῦ ἡδυνάτο νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς φίλους τοῦ περὶ τοῦ πρακτείου ἢ μὴ πρακτείου συμβουλὰς· προσθέτει δὲ ὅτι ὁσάκις δὲν ἠκούσθησαν τὰς συμβουλὰς τοῦ ταύτας, βαρεῖται συμφορὰ ἐπὶ τὴν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Ὁμοίως εὐρίσκομεν ὑπαινιγμούς περὶ τῆς μετὰ τῶν πνευματῶν σχέσεως παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, τῷ Φλαβίῳ Ἰωσήφῳ, τῷ Λουκιανῷ, τῷ Φιλοστράτῳ.

Ἡ πόλις τῆς Ἐφέσου ἐφημίζετο ἰδιαιτέρως διὰ τὰ ἐν αὐτῇ βιβλία μαγείας καὶ τοὺς μαγικούς της τύπους. Αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρουν ὅτι, ὅταν ὁ Ἅγιος Παῦλος ἦλθε νὰ διδάξῃ εἰς Ἐφεσον, μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐπιδεδωμένων εἰς τὰς μαγικάς τέχνας προσήλθον φέροντες τὰ βιβλία τῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ἔκαυσαν δημοσίᾳ.

5.—Οἱ Ῥωμαῖοι, ὑπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πνευματισμοῦ, ἠκολούθησαν τοὺς Ἑλληνας. Ἡ Δωδεκάδελτος ἐτιμώρει μετὰ θάνατον πάντα ὅστις μετήρχετο μαγείας κατὰ τῶν καρπῶν τοῦ ἔλλου. «Ἐάν τις ἤθελε διὰ μαγείας προσπορῇ ξένους καρπούς, ἀποκεφαλίζεσθαι». Εἰς τὴν περίφημον ἀφήγησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν μᾶς δεικνύει τὸν Δινείαν κατερχόμενον εἰς τὸν Ἄδην ὅπως συμβουλευθῇ τὴν σκιάν τοῦ Ἀγχιῖου, ὁ Βιργίλιος ποιεῖται ὑπαινιγμούς περὶ πνευματιστικῶν ἔργων. Ὁ Κικέρων λέγει ρητὸς ὅτι ὁ φίλος τοῦ Ἀππίου συνδιελέγετο συχνάτα πρὸς τοὺς νεκρούς. Μᾶς λέγει ὡσαύτως ὅτι ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς λίμνης Ἀβέρνης πρὸς τὸ Ἄρπινον πολλὰκις ἀξάνιστα, ἐν μέσῳ τοῦ σκότους, τὰς σκιάς τῶν τεθνεώτων, αἵματωμέναις ἀκόμη. Ὁ πρεσβύτερος Πλίνιος μᾶς διηγῆται ὅτι ὁ Δρούσος Αἰθίων ἰθανάτωθ' ὑπὸ τοῦ Τιβερίου, διότι τὸν διετάραξε καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐπικλήσιν τῶν πνευ-

μάτων, ἐξ ἄλλου βεβαίως ὅτι ὁ γραμματικὸς Ἀππίος ἐπεκαλέσθη τὴν σκιάν τοῦ Ὀμήρου, διὰ τὴν ἐρωτήσιν περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ οἴκου τοῦ.

Ὁ Κολουμέλλας ἀναφέρει περὶ τοῦ μάγου Δαρδάνου. Ὁ Ὀράτιος εἰς τοὺς στίχους τοῦ κάμνει πολλοὺς ὑπαινιγμούς περὶ μαγικῶν γοητειῶν. Ὁ Σουετώνιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Αὐγουστός, γενόμενος ἀρχιερεὺς, ἔκαυσε δημοσίᾳ πλεόν τῶν δισχιλίων συγγραμμάτων ἀσχολουμένων περὶ τὴν μαντικὴν. Ὁ Λουκάνιος, ὁ συμμαθητὴς τοῦ Νέρωνος, εἰς τὸ γι βιβλίον τῶν Φαρσάκων τοῦ, μνημονεύει τῆς περιφημίας μαγίσσης τῆς Θεσσαλίας, Ἐρατοῦς, ἣτις ἔκαμνε νὰ εἰσέρχωνται αἱ «ψυχαί» εἰς τὰ σώματα τῶν. Μίσῳ τῆς μαγίσσης ταύτης ὁ Σιέξτος Πομπήιος ἔμαθε τὸ τέλος, τὸ ὁποῖον ἔσχεν ἡ ἐχθρότης τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ τοῦ Καίσαρος.

Ὁ Δάντης εἰς τὴν Κόμωσιν τοῦ, ἔχει ὡσαύτως δεχθῇ τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν βραδύτερον ἢ ἰδία μάγισσα ἐπεκαλέσθη τὴν ψυχὴν τοῦ Βιργιλίου, ἐλγὸν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Πετρώνιος ἐμιλεῖ περὶ ἱπταμένων παιδίων διὰ μαγείων, ὁ δὲ Πλίνιος, ὁ Φηστός καὶ ἄλλοι λατῖνοι συγγραφῆς πλήθος τοιούτων γεγονότων ἀναφέρουσι.

Ὁ συγγραφεὺς Ἀπούλειος νυμφευθεὶς πλουσίαν χήραν περιουσίας 40000 σπασερῶν, ἐκατηγορήθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν της ὅτι μετεχειρίσθη μαγείας διὰ τὴν ἐκκαπνῆθ' ὑπ' αὐτῆς. Ὑπερήσπισε δὲ ἐνατὴν διὰ τὴν καταγορίαν ταύτην ἐν τῇ ἀιολογίᾳ τοῦ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο καθὼς καὶ εἰς τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ, καλουμέναις κοινῶς ὁ Χρυσόστος Ὀνος παραδέχεται ὅτι οἱ δαίμονες δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ τῆς φύσεως ἐν γένει.

Εἰς τὴν Βάρβαρον Εὐρώπην τῆς ἀρχαιότητος αἱ πνευματιστικαὶ πράξεις ἦσαν κοινὰ παρὰ ταῖς γαλάταις ἱερεῦσι (δρυΐδασι). Φαίνεται ὅτι ἦσαν λίαν γνωστὰ εἰς ὅλους τοὺς βορείους λαούς.

Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ἔθνη κοινὴ συνήθιζον νὰ ἐπικαλῶνται τὰ πνεύματα. Περὶ τούτου μᾶς διδάσκουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Τερτυλλιανόν, Λακτάντιον, Ἅγιον Ἰλάριον, Μινούτιον, Εὐτύχιον καὶ Εὐσέβιον.

Ὁ Τερτυλλιανὸς εἰς τὴν Ἀπολογία τοῦ κάμνει μνείαν λίαν σαφῶς περὶ ὧν τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ποιοῦνται περὶ πολλοῦ σήμερον οἱ πνευματισταί. Ὁμιλεῖ ὀρισμένως περὶ καθισμάτων καὶ τραπέζων κινουμένων ἢ λαλουσῶν τῇ προσταγῇ τῶν μάντεων· περὶ ἐμφανίσεων προκαλουμένων ὑπὸ τούτων· περὶ ἐνσαρκώσεων. Οὐχ ἥττον ἐμιλεῖ καὶ περὶ τῶν δόλων, τοὺς ὁποίους ἐκτοτε οἱ μάγοι συνήθιζον νὰ ἀναμιγνύωσι μετὰ τὰς μαγείας τῶν.

Οἱ Ῥωστικοί, διαδίδοντες τὰς ιδέας τῶν διδασκάλων τῶν καὶ ἰδία τοῦ Φίλωνος καὶ τῶν συνερανιστῶν τοῦ Ταλμούδ, ἔδωκαν μεγάλην ὀθύναν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν πνευματιστικῶν πράξεων, αἱ ὁποῖα κατόπιν ἐπὶ πολὺ ἐνηκολούθησαν κατὰ τὸν μεσολάοντα. (Ἀκολουθεῖ)

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΑΚΤΑΣ ΤΗΣ "ΦΩΝΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ,"

"Ωστε, κατὰ τὴν σοφολογιότητά σας, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔπαθε καμμίαν βλάβην καὶ ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ θανάτου! Τὸ δὲ αἷμά του, καὶ ἀφ' οὗ ἐξέπευσεν, ἔμεινεν ὅπως ἦτο καὶ ἐν τῇ ζωῇ! Ἦτοι, κατὰ τὴν θεωρίαν σας, ὁ Χριστὸς ἀπέθανε χωρὶς νὰ ἀποθάνῃ!

Σὰς ἐγνωρίζον πεπλανημένους, ἄλλὰ δὲν ἠξεύραμεν ὅτι προέβητε καὶ εἰς πλήρη διανοητικὴν στάσιν. Τώρα μᾶς το ἀποκαλύπτετε καὶ αὐτὸ. Καὶ δὲν σὰς μένει πλέον τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς εἴπητε, συνεπεῖς πρὸς τὰ νέα σας δόγματα, ὅτι ὁ Χρὶ τὸς δὲν ἔπαθε καμμίαν βλάβην οὔτε εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε εἰς τοὺς πόδας, οὔτε εἰς τὴν πλευράν, καὶ νὰ καταγγεῖλητε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣ ὅποια διδάσκει ὅτι ἔπαθεν.

Παρόμοιον δὲ κάμνετε, ὅταν ιεροποιήσθε ὅτι φρυάττετε, διότι ἡμεῖς ἐδέχθημεν τὴν ἑρμηνείαν, καθ' ἣν ἐκ τῶν ἀπορήτων πόνων τῆς σταυρώσεως ἔπαθεν ἡ καρδιά τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ἀντὶ νὰ ἀφρίζετε ἐναντίον μας, διατὶ νὰ μὴ διευθύνετε τοὺς κεραυνούς σας κατὰ τοῦ Δαυὶδ, ὅστις εἶπε, προφητεύων περὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, αἱ καρδίαι μου ὡσεὶ **κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου**; (Ψαλμ. ΚΑ').

Ἐὰν δὲ ἐβλάθησαν αἱ χεῖρές του καὶ οἱ πόδες του καὶ ἡ πλευρά του καὶ ὅμως τοῦτο δὲν τὸν προσβάλλει τὸν Χριστόν, διὰ τί, λογιστάτοι, ἀποτελεῖ **βλασφημίαν** (II) ἐὰν ἐβλάθῃ ἡ καρδιά του;

Καὶ μᾶς ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην τώρα ὅτι αὐτοὺς ὁ Μακράκης, μολοντί ἠκολουθεῖτε τὰς ἰδέας του, προσέτιμησε μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του νὰ διακόψῃ ἐν εὐαγγέλιῳ τὸν λόγον οὗ παρὰ τὸν ἐμπιστευθῆναι εἰς αὐτόν. Τί ἀπειδείκνυνεν αὐτό; ὅτι ἐκεῖνος ἤξευρε καλῶς τοὺς συνεργάτας του. Ἦξευρε δηλαδὴ ὅτι δὲν εἶσθε ἱκανοὶ μόνον νὰ διεξαγάγητε δημοσιογραφικὰ ἔργον καὶ σὰς ὑπέδειξεν ἀρκετὰ ἐμφανῶς ὅτι πᾶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ εἶνε ὁ προσρισμός σας. Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον. Ἡ πορεία σας ἀποτελεῖ τὴν πλήρη καταδικήν σας.

Ἐπὶ ὅκτω μῆνας ὁ ἑλληνικὸς κόσμος ἔμεινε συνεταραγμένος διὰ τὸ ζήτημὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀκακίου. Ἐπρόκειτο περὶ κληρικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐψηφισμένου δι' ἐπισκοπὴν, ἔχοντος δὲ ἐναντίον του ὅτι μετέφρασε καὶ συνέστησε σύγγραμμα προσβάλλον αὐτὴν τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν. Τί ἐκάμετε σεῖς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον; Τίποτε. Δὲν ἐχαράξατε οὐδὲ γραμμὴν. Διὰ τί; Διότι σεῖς δὲν ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μόνον σὰς ἐνδιαφέρουν τὰ πρόσωπα. Καλυθρῖσθη ὁ Χριστός, παρὰ πρόσωπον δέ, ὅπερ ἔμελλε νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐπισκοπικὴν, καὶ ἐστάθητε καθ' ὁλοκληρίαν ἀδιάφοροι. Πότε δὲ ἐβροντήσατε καὶ ἠτιγράψατε καὶ ἐνετείχετε ρο-

παλοφόροι, ἄγριοι, ὦμοί; Ὅταν ἐγὼ, πολεμῶν μίαν σχολὴν ἀπίστων, ἣ ὅποια διατείνεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐτάφη ζωντανός, ὡς δὴθεν ἐμπεισὼν ἀπλῶς εἰς βαρεῖαν λιποθυμίαν, ἔκαμα πρὸς ἀνάρεσιν τοῦ ψεύδους χρῆσιν σπουδαίου τάτου ἐπιχειρήματος ἀντλουμένου ἐκ τῆς προελεύσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκρεομένου διὰ τοῦ λογιζομένου τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ.

Ὅτε δηλαδὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀκακίου προσεβόλλετο ὑπ' αὐτοῦ ριζήδον ἡ πίστις, σεῖς ἐφρησυχάζεσθε καὶ καταλήφθητε ὑπὸ μανίας μόνον ὅταν ἐγὼ ἐπεκαλέσθην ἑρμηνείαν, ἥτις παρέχει εἰς τὴν πίστιν κραταιότητα ἐρείσματος.

Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην εἶχον ἀρυσθῆ ἀπὸ τὸ περὶ ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σύγγραμμα τοῦ ΡΥΝΟΥ μιταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ νῦν ἐπισκόπου Μεσσηνίας Σεβ. Μελετίου Σακελλαροπούλου (σελ. 173). Ἀλλὰ καὶ ὁ μακαρὶς Δαμαλᾶς τὸ αὐτὸ ἐπιχειρήμα κατὰ τῆς ἀπιστίας ἀντὶ ἐκ τῆς φύσεως τῆς πλευρᾶς (Τόμ. Γ' τῆς Ἑρμηνείας του εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην σελ. 701). Καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Γ. Δέρβος ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ του εἰς τὰς Εὐαγγελικὰς περικοπὰς πρὸς χρῆσιν τῆς Α'. Γυμνασιακῆς τάξεως τὸ ἐκρεῖσθαι ὕδωρ θεωρεῖ ὡς προελθὸν ἀπὸ τοῦ διασχισθέντος ὑπὸ τοῦ λογιζομένου περικαρδίου (σελ. 143, 144) ἢ δὲ Ἑρμηνεία του φέρει καὶ στίχους τῆς Ἱερ. Συνόδου.

Ὅτι ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τοὺς πλέον βασιμούς λόγους ὅαί τὸ ἀποδείξωμεν προσεχῶς δι' ἐιδικῶν ἀρβύρων· πρῶς ὅμως δὲ θέλομεν εἶπει μόνον δὲν νομίζετε ὑπερβολὴν πάσης ἀστείονότητος τὸ νὰ παρουσιάζησθε οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν; Ἀκόμη πρό τινα δὲν ἐπανελαμβάνετε εἰς τὸ φύλλον σας διὰ μυριστὴν φορὰν τὴν ὑπὸ τὸ ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας παράλογον καὶ βλασφημὸν ἐκείνην δοξασίαν σας, ὅτι ἡ θεία οὐσία μετέχεται, ἥτοι ἡ θεότης διαιρείται καὶ μερίζεται; Καὶ δὲν εἴθε σεῖς, οὔτινες εἰς τὸ φύλλον σας τῆς 25ης Μαρτίου τοῦ 1907 ἐγράφετε περὶ τῶν ἐν τῇ λατρείᾳ εἰκότων, τύπων καὶ συμβόλων ὡς οἱ εἰκονομάχοι μεταρρυθμισταί, ἀποδίδοντες τὴν χρῆσιν ταύτην εἰς ἑλλειψιν πνευματικότητος καὶ εἰς τὴν ἐπικράτησιν θρησκευτικῆς καταπτώσεως καὶ δεισιδαιμονίας;

Καὶ ὅμως σὰς ἠνώχλησαν ὀλίγοι ἰδιόκαί μου γραμμαὶ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐνῶ ἔχωνεύσατε ἐξαιρετὰ τὴν κατὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ προσβολὴν τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Πύργου, μόνον σεῖς ἐκούσις κωφοὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐν μέσῳ τύσης πανδῆμου συγκινήσεως ἠνωχλήθητε δέ, ἐνῶ φέρετε τόσον ἐλαφρὰ τὸν ἀκαταμέτρητον ὄγκον τῶν ἰδικῶν σας αἰρέσεων, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀκόμη ὑψηλότερα πυργώνεται ἡ ἀνυπερέβλητος μοναδικότης σας εἰς διαστροφήν καὶ εἰς ὕβριν, εἰς δοκησιοφάνειαν καὶ σκαιότητα, καὶ εἰς τὴν μᾶλλον τερατώδη σύγχυσιν τῆς αὐθαδείας πρὸς τὸ θάρρος καὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ πάθος.

ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΑΠΟ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ΕΙΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Α'.

Ποσάκις εἶχον ἰδεῖ τὴν ἐνδοξὴν καὶ περιπόθητον Σαλαμίνα, δηλαδὴ τὴν παρὰ τὴν Ἀττικὴν, τὴν τοῦ Τελαμῶνος, τὴν τῆς ἀθανάτου ναυμαχίας, ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας, ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπὸ τῶν Μεγάρων, ἀπὸ τῆς Αἰγίνης, μάλιστα δὲ καὶ περιπλῶν αὐτὴν ἐκ Καλαμακίου καὶ Μεγάρων πρὸς τὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὴν μετὰ τὸν πρὸς τοῦτο πόθον! Ἀδὲν φεύγειν, ἐσκεπτόμην. Ὅτε ὅμως κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1800 ἠτοιμαζόμεν νὰ μεταβῶ εἰς Κύπρον χάριν τοῦ σπογγαλιευτικοῦ ζητήματος, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἴδω τὴν ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνα, τὴν Σαλαμίνα τοῦ Τεύκρου καὶ τοῦ Ἁγίου Βαρνάβα, μᾶλλον συνηθανόμην τὸν πόθον νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν μητρόπολιν πρὸ τῆς ἀποικίας, τὴν μητέρα πρὸ τῆς κόρης. Θεία δὲ συνάρσει ἐξεπληρώθη ὁ πόθος μου οὕτως.

Ἐπὶ τοῦ αἰθέρους τῆς Νέας Ἑλληνικῆς ἁτμοπλοίας ἐξέδραμον μετὰ πλείστον πανηγυριστῶν τῇ 23 Ἀυγούστου 1900 εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι Ἱερὰν Μονὴν τῆς Φανερωμένης. Ἐκπλέοντες τοῦ Πειραιῶς, εἰχομεν ἀριστερόθεν τὴν Ψυττάλειαν, δεξιόθεν δὲ τὸν θρόνον τοῦ Πέριου, δηλαδὴ τὸ ὄρος, ἐξ οὗ εἶδεν ὁ Βασίλειος τὴν καταστροφήν τοῦ στόλου αὐτοῦ· εἶτα δὲ διεπλέομεν τὴν γραμμὴν τοῦ περάματος, τοῦ μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι Ἀμπελακίων. Ἐνταῦθα τότε ἀντήχει μυρισφῶν τὸ πολεμιστήριον ἐπιφώνημα.

αἱ Παιδες Ἑλλήνων, ἴτε,

ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ

παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη,

θῆκας τε προγόνων, νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγόν'.

Ἀντήχει τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο μέχρι τῆς Μυκάλης καὶ μέχρι τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνας. Ἐἴτα δέ, ἐξ ἀμυντικοῦ ἐπιθετικῶς κολοσάσας, ὁ Ἑλληνισμὸς ἐξήπλωσε τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Νεῖλου, προλειάνας οὕτω τὴν σταδιοδρομίαν διὰ τὸν Χριστιανισμόν, τὸ ἄλλας τοῦ κόσμου, ἀνευ τοῦ ὁποίου σῆψις καὶ μαρasmus ἤθελον καταλάβει τὴν οἰκουμένην.

Ταῦτα ἀναπολῶν, παρετήρησα, ὅτι ἐφθάσαμεν πρὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Φανερωμένης, ἐγκαταλιπόντες ἀριστερόθεν τὸν ναύσταθμον, δεξιόθεν δὲ τὴν Ἑλευσίνα μετὰ τῶν θαυμασιῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἐμπροσθεν δὲ ἡμῶν ἔχοντες τὰ Μέγαρα, τὴν μητρόπολιν τοῦ Βυζαντίου. Ἀποβιβασθέντες δὲ τοῦ ἀτμοπλοίου, διηυθύνθημεν εἰς τὸν ναόν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, καταλλήλως διακεκοσμημένον, ἐν τῷ ὅποιον παρέστημεν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἀποσυρθεὶς δὲ ἔπειτα τῆς πανηγύρεως, μετέβην εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαλαμίνας, ὅπου παρὰ τὸν ἐκτάκτου

ἀσφαλείας καὶ καλλονῆς ἐπιμήκη καὶ βαθὺν φυσικὸν λιμένα αἱ Σαλαμίνιαι ἐν ἐστρασίμῳ ἐθνικῇ στολῇ, ἀλληλοκρατούμεναι, ἐχόρευον γραφικώτατον χορόν. Ἦμην λοιπὸν ἐν τῇ ἐνδόξῳ πατρίδι τοῦ Τελαμῶνος, τοῦ Αἰάντος καὶ τοῦ Τεύκρου, ἥτις νῦν εἶνε κομπολις 5000 κατοίκων, διηπλωμένη ἐν πεδιάδι μεταξὺ ὑψηλοῦ κονωσιδοῦ βράχου καὶ τοῦ λιμένος, μετὰ ρυμοτομίας κανονικῆς, οἰκίων μετρίων διαστάσεων καὶ τριῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν. Ἦν δὲ τότε δήμαρχος Σαλαμινίων ὁ ἐμπροστυλαρχος κ. Ἀναγνώστης Κουλούρης, ὅστις με ἐδέχθη λίαν φιλοφρόνως καὶ μετ' οὐ πολὺ μοι ἔστειλε λίαν πολυτίμους μοι γράμματα διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούντων σπογγαλιῶν ἀσθενεῖς προσπάθειάς μου.

Οἱ Σαλαμῖνιοι εἶνε καὶ νῦν ἀριστοὶ θαλασσινοὶ, ἔχοντες πλοῖα αἰετικὰ 150, γαγγάβας 6 καὶ ὀλίγας λέμβους σπογγαλιευτικὰς μετὰ κάμακας, ἀποστρέφονται δὲ σφόδρα, ὡς οἱ Κρανιδιώται καὶ Ἑρμιονεῖς, τὰ σκάφανδρα, τὰ τῶσον ὀλέθρια εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς καὶ εἰς τοὺς σπόγγους. Ὑφίσταται δὲ ἐν Σαλαμῖνι ἀγαθοεργὸς σύλλογος α' Ὁ Ἁγίος Λαυρέντιος, φερώνυμος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Φανερωμένης. Ἀρχαιοφίλους διεσώθησαν ἐν Σαλαμῖνι μόνον ὀλίγοι, φυλάττονται δὲ ἐν τινὶ ἀποθήκῃ τοῦ δημαρχείου τέσσαρες ἐνεπίγραφοι πλάκες καὶ δύο ἐπιτύμβιοι στήλαι μετ' ἀναγλύφων, ὧν ἡ ἐτέρα φέρει ἐγκεκαραγμένα τὰ ὀνόματα Κλειτομάχης καὶ Πύμαχος, οἵονα ὑπενομιλίζουσα τὴν περιώνυμον ναυμαχίαν.

Κατεκλιθὴν ἐν Σαλαμῖνι, τὸν νοῦν ἔχων προσηλωμένον εἰς τὴν Κύπρον, ὡς ποτε ὁ Τεύκρος, οὐχὶ δὲ ἀπὸ χθὲς καὶ προχθὲς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σάρων τότε ἐτῶν. Ἠδὴ δὲ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1897 εἶχον στείλει ἐκ Καλύμνου εἰς τὴν ἐν Λευκωσίᾳ ἔγκριτον ἐφημερίδα αἰωνὴ τῆς Κύπρου ἐκτενὲς ἄρθρον περὶ τοῦ σπογγαλιευτικοῦ ζητήματος τῆς Μεσογείου ὑπὸ τὸν τίτλον α' Τὸ σπογγαλιευτικὸν ζήτημα ἐνώπιον τῆς Ἐντίμου τῶν Σαμίων Γενικῆς Συνελεύσεως, ὅπερ, δημοσιευθὲν τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, σαφῶς ἀναπτύσσει τὸ σχέδιον τῶν ὑπὲρ τῶν σπογγαλιῶν προσπαθειῶν μου.

Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ, ἀποχαιρετίσας τὸν ἀριστον δήμαρχον Σαλαμινίων κ. Ἀναγνώστην Κουλούρη καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ, μετέβην εἰς τὸν ἡμίσειαν ὄραν ἀπέχοντα ἄρμον Ἀμπελακίων, ὅπου εὐρισκόμην καὶ αὐτὸς ἐνώπιον τοῦ ὕψους πεδίου τῆς ἀθανάτου ναυμαχίας, ὁδηγούς ἔχων τὸν Αἰσχύλον καὶ τὸν Ἡρόδοτον, ὡς ὁ Φλωρεντίνος ποιητῆς τὸν Βιργίλιον καὶ τὴν Βιατρίκην ἀνὰ δυσκολότης τὸν περιοδεῖαν. Ἐχρῖσθαι δὲ ὁ μὲν ἀνατέλλων ἥλιος τὰ πέραν, ὅπως κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἣν ὁ ἄγγελος τῶν Περσῶν ἐν τῷ δμῶνύμῳ δράματι τοῦ Αἰσχύλου ἀπαράμιλλως περιγράφει ἀρχόμενος διὰ τῶν δε.

α' Ἐπεὶγε μέντοι λευκόπλοιοι ἡμέρα
πᾶσαν κατέχευε γαῖαν εὐφραγῆς ἰδεῖν,
πρῶτον μὲν ἡγή κέλαδος Ἑλλήνων πάρα
μολπήδων ἠδ' ἡμέρας, ὅθρ' ἔσαν δ' ἄμα
ἀντηλάλαξε νησιώδους πέτραις ἡχώ,

ἐξακολουθῶν διὰ τῶν ἐξῆς:

«Τὸ δεξιὸν μὲν πρῶτον ἐδίδασκε κίρας
ἤγειτο κόσμῳ, δεύτερον δ' ὁ πᾶς σκόλος
ἐπαξεχώρει καὶ παρῆν ὁμοῦ κλύειν
πολλὴν βοήην, ὃ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε παιρὶδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔθνη,
θῆκας τε προγόνων, νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγόνων»,
καὶ περατῶν ὥδε:

«Θάλασσα δ' οὐκέτ' ἦν ἰδεῖν,
ναυαγίων πλήθοντα καὶ φόνου βροτῶν,
ἀκταὶ δὲ νεκρῶν χοιράδες κ' ἐπλήθυνον,
φυγῇ δ' ἀκόσμη πᾶσα ναῦς ἤρπαστο,
θεοὶ κερ ἦσαν βαρβάρου στρουτεύματος».

Τὸ σαφέστερον τῆς ἐν 17 θαυμασίοις στίχοις ἐγκλεισ-
μένης μεγαλοπρεποῦς ταύτης εἰκόνας τῆς ἐν Σαλαμῖνι
ναυμαχίας τοῦ ἀγωνιστοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου, ἣν ὁ Κρής
ζωγράφος Κωνσταντῖνος Βολονάκης ἐπαξίως διὰ χρωμα-
των ἀναπαρέστησεν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν
Ὑπουργεῖῳ;

Κ. ΦΛΕΓΕΛ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΥΠὸ ΕΠΙΟΨΙΝ ΗΘΙΚΟΘΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ, ΥΓΙΕΙΝΗΝ ΤΕ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου).

Τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον περὶ τοῦ ὁποῦτο ὁμιλεῖ ὁ Κύριος
ἡμῶν εἶνε τὸ πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βου-
λῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα
φόβου Θεοῦ, (Ἡσαΐα ια'. 2)· χαρίσματα δηλ. πνευμα-
τικά, ἅπερ εἶνε οἱ πραγματικοὶ παράγοντες τῆς μετα-
νοίας καὶ πάσης ἀρετῆς.

«Ὁ Θεός γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλει καὶ
τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας». (Πρὸς Φιλιππη. β', 13.)
Τότε δὴ τί ἡμῖν ὑπολείπεται; τί ἄλλο εἰμὴ ἡ ἐπι-
κλήσις τῆς θείας ἐνεργείας καὶ ἀντιλήψεως διὰ συστημα-
τικῆς ἐξασκήσεως τῆς προσευχῆς;

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τοῖς ὅροις τῆς προσευχῆς δὲν
συγκαταριθμεῖται ἡ ἀναμαρτησία· ἐπὶ πλέον ἡ θεία
εὐσπλαγχνία καλεῖ διὰ τοῦ Προφήτου εἰς μετάνοιαν καὶ
τοὺς ἁμαρτωλοὺς, λέγουσα: «Μὴ θελήσει θέλω τὸν θάνα-
τον τοῦ ἀνόμου, λέγει Κύριος, ὡς τὸ ἀποστρέφαι αὐτὸν ἐκ
τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρίας καὶ ζῆν αὐτόν»· (Ἰεζεκ. ιη', 23)
καὶ διὰ τοῦ Βυαγγελιστοῦ «τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ
ἀποβάλω». Κατὰ δὲ τὸν Χρυσορρήμονα ἀκὴν ἀμαρτημά-
των γέγοντας αἱ προσευχαὶ λάβωσιν ἡμᾶς, ταχέως ἀπο-
καθαίρουσιν ὡς τοὺς Νινευίτας καὶ τὸν τελώνην».

Ἐν τούτοις ἡ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἐπιμονὴ καὶ μάλιστα
ἡ ἀσέβεια εἶνε κώλυμα εἰς τὸ εὐπρόσδεκτον τῆς προσευ-
χῆς· «ὅσοις ἀσεβῶν βδέλυγμα Κυρίου»· πρῶτον γὰρ δὲ κ.

τευθονοντων δεκται παρ' αὐτῷ» (Σολομῶν τ.). Ἄλλ'
ἅμα μετανόηση καὶ ὁ ἄπιστος καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἔλεος τοῦ
Θεοῦ μετὰ δακρύων, λέγων ὡς ὁ πατὴρ τοῦ σεληνιαζομένου,
«Κύριε, βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ», ἀμέσως γίνεται δεκτός·
ὡς ὁ ἄσωτος υἱὸς εἰς τὰς φιλοστόργους ἀγκάλας τοῦ Δημι-
ουργοῦ καὶ Πατρός, ἀρκεῖ νὰ εἶναι εἰλικρινὴς ἡ μετάνοια
ὡς ἡ τοῦ ἀσώτου, τοῦ Τελώνου, Μανασσῆ, τοῦ ληστοῦ
κ. λ. π.

Ἐὰν τοίνυν ἡ Πίστις εἶνε ἡ συνθήκη τῆς ἀποτάξεως
μὲν τῷ Σατανᾷ, συντάξεως δὲ τῷ Χριστῷ, ἡ δὲ μετάνοια
εἶνε ἡ ἀνανέωσις τῆς συνθήκης ταύτης, ἡ προσευχὴ εἶνε
δήσεις πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως διευκολύνῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ
τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐπιμονὴν διὰ τῆς παντο-
δυναμίου αὐτοῦ ἀντιλήψεως, ἔτι δὲ καὶ τὴν ὁδηγίαν εἰς
ἀληθινὴν πίστιν, ἐὰν ὁ προσευχόμενος δὲν εἶνε χριστιανός,
ὡς ὁ ἐκατόνταρχος Κορνήλιος: «Ἀνὴρ δὲ τις ἐν Και-
σαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἐκατόνταρχος, εὐσεβὴς καὶ
φοβούμενος τὸν Θεόν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε
ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ
παντός, εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὥστε ὥραν ἐννάτην τῆς
ἡμέρας ἀγγεῖλον τοῦ Θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτόν καὶ εἰ-
πόντα αὐτῷ: Κορνήλιε· ὁ δὲ, ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμβροδος
γενόμενος, εἶπε, τί ἵστι, Κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ· αἱ προσευ-
χαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον
ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νῦν πέμψω εἰς Ἰόππην ἄνδρα,
καὶ μετὰ περὶ Σίμωνα, δὲ ἐπικλεῖται Πέτρος· οὗτος λα-
λήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν». (Πράξ. ι', 1—48).

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκ
γενετῆς ἄπιστοι ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ χριστιανῶν εἰς τὴν ἀπί-
στιαν ἀποσκιρτήσαντες, ἐὰν θέλωσιν εἰλικρινῶς νὰ ὁδηγη-
θῶσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, σὺν τῇ ἐρεύνῃ τῶν ἁγίων
Γραφῶν ὀφείλουσι νὰ ἐξασκήσωσι συστηματικῶς τὴν προ-
σευχὴν καὶ ἐλεημοσύνην, πρὸς περισσώτερον δὲ ἀσφάλειαν
καὶ τὴν ἡσυχαστικὴν τοῦλάχιστον ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Γρα-
φικῶν ἐρευνῶν ἢ συζητήσεων, καὶ οὕτω προπαρασκευασμέ-
νοι θὰ φωτισθῶσι τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντας θέλον-
τος σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐλθεῖν· καὶ
ὡς ὁ Κορνήλιος, θὰ ὁδηγηθῶσι πρὸς τινὰ Πέτρον, ὅπως
διδάξῃ αὐτοὺς καὶ κατηχήσῃ διὰ συντόμου ὁμιλίας καὶ
σώσης αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀπωλείας. Ἰδοὺ ἡ προ-
χειροτάτη ἀγκυρα σωτηρίας δι' αὐτοὺς, ἡ προσευχή.
Ἀλλὰ πῶς νὰ προσεύχωνται πρὸς τὸν οὐδὲ πιστεύουσιν;
οὕτως· «Ἐπειδὴ ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐγὼ εἰμαι ἀνίκανος νὰ
πλάσω οὐδὲ τὸ μικρότατον τῶν ὀργάνων μου, ἄφ' ἑτέρου
δὲ οὐδὲ ἄλλος τις ἱατρός ἢ χειρουργὸς δύναται, ἐν τούτοις
ὑφιστάμεθα καὶ ζῶμεν τόσα ἐκατομμύρια ὀργανισμῶν
ἀνθρωπίνων τε καὶ ζωικῶν καὶ φυτικῶν, ἅρα ὑπάρχει
τις Δημιουργὸς αὐτῶν πάνσοφος καὶ παντοδύναμος. Σὺ
οὖν φώτισόν μου τὴν διάνοιαν, ὅπως ἔλθω εἰς ἐπίγνωσιν
τῆς ἀληθινῆς πίστεως καὶ σὲ λατρεύω διὰ παντός σὺν τῇ
λοιπῇ χορείᾳ τοσούτων θεοσεβῶν ἐθνῶν, λαῶν τε καὶ
φυλῶν».

Διὰ τῆς προχειροτάτης ταύτης προσευχῆς ἐπικαλῶμαι

βανομένης καθ' ἐκάστην εἰλικρινῶς καὶ θερμῶς, ὡς διὰ
τινας ἐπιφθῆς θεραπεύεται ἡ ἀπιστία. Ἐὰν δὲ εἶνε χρονία
καὶ μᾶλλον ἐρριζωμένη, τότε ὀφείλει ὁ ἄπιστος νὰ ἐλεῇ
τοὺς πτωχοὺς καὶ νηστεύῃ ὡς ὁ Κορνήλιος, μέχρις οὗ ὁδη-
γηθῇ πρὸς τινὰ Πέτρον καὶ σωθῇ.

Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ε'. ὅρου τῆς προτεινῆς δηλ.
τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας, ἂν καὶ αὕτη κυρίως ἀπαι-
τεῖται καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν προσευχόμενον, ἐν τούτοις
ἐπὶ πλέον ἀπαιτεῖται καὶ ἡ καθαρότης τοῦ σώματος, τῶν
ἐνδυμάτων καὶ οἰκημάτων. «Ἐπεὶ δὲ κύριος πρὸς Μωϋσῆν
καταβάς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, καὶ ἀγνισον αὐτοὺς σήμε-
ρον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια καὶ ἐστωσαν
ἐτοιμοὶ εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην, τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
καταθήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος». (Ἐξοδ. ιθ'. 10—12).

Ἐὰν τοίνυν μόνον διὰ νὰ θεωρήσῃ ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ
μακρῶς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, διετάχῃ νὰ καθαρῶσθῃ
τὸ σῶμα καὶ πλύνῃ τὰ ἱμάτια, πόσην καθαρότητα ὀφεί-
λομεν νὰ τηρήσωμεν ἡμεῖς ὁ νέος Ἰσραὴλ, οἵτινες εἴμεθα
ναὸς Θεοῦ ζῶντος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀποστόλου,
τοῦ ἐνοικούντος δηλ. ἐν ἡμῖν Ἀγίου Πνεύματος; (Α'. Κο-
ρινθ. ε', 19)

**Καὶ ἄλλα ἀκόμῃ παραδείγματα περὶ τῆς κα-
θαριότητος τοῦ σώματος.**

Αἱ μετάνοιαι ὑπὸ ὑγιεινῶν ἐποψῶν.

Ἐπίσης, καὶ ὅταν ἐστρατοπέδωσιν οἱ Ἰσραηλῖται
ὁδοποροῦντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, διετάχθησαν ὅπως ἕκαστος φέρῃ
πτάρικον διὰ νὰ σκάψῃ καὶ μετὰ τὴν ἀφοδὸν σκεπάσῃ διὰ
χώματος τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

Ὡσαύτως καὶ ὅταν ἐνεφανίσθῃ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ
ἐπὶ τῆς καιομένης βάτου, ἐκεῖνος δὲ ἐπλησίαζεν ἐκεῖ διὰ
νὰ ἴδῃ πῶς δὲν κατακαίεται αὕτη, εἶπε: «Μωϋσῆ, Μωϋσῆ,
μὴ ἐγγίσῃς ὧδε, λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου,
ὅ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστίν». (Ἐξοδ.
γ', 4—8).

Οἱ Ἀρμένιοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Μωσέως, ἐκ-
βάλλουσι τὰ ὑποδήματα αὐτῶν εἰσερχόμενοι εἰς τοὺς θείους
Ναοὺς, οὓς ἔχουσιν ἐστρωμένους διὰ ταπήτων ἢ κελιμίων·
ἐπίσης καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ ἀνυπόδητοι εἰσερχόμενοι εἰς τὰ
τῶνά των. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ κἂν φροντίζομεν νὰ καθαρί-
σωμεν τὰ ὑποδήματα ἡμῶν εἰσερχόμενοι εἰς τοὺς ναοὺς
τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ πλέον τίς δὲν βδελύσσεται βλέπων κλη-
ρικούς τε καὶ λαϊκοὺς ἐμπνούντας μετὰ μεγάλης ἀσε-
βείας φλέγματα ἢ ἐκβάλλοντας καὶ τὴν μύξαν αὐτῶν εἰς
τὰ δάπεδα τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, ἐστὶν ὅτε καὶ εἰς τὰ
στασίδια; τίς ἀνέχεται τοιαῦτα βδελύγματα ἐν ταῖς
ἀθροῦσαις τῶν ὑποδοχῶν; οὐδεὶς βεβαίως. Ἀρα καθ' ἡμᾶς
οἱ θεοὶ ναοὶ θεωροῦνται ἥττον σεβαστοὶ τῶν οἰκῶν ἡμῶν;
οἱ ἀσέβεια καὶ πώρρωσις ἢ ἡν δυστυχὴς οὐδὲ συναισθανό-
μεθα ἕνεκα μακρᾶς ἔξεως, δι' ἣν ὁμοῦς ἀβλαφημεῖται τὸ
ὄνομα τῆς ὁρθοδοξίας ἐν τοῖς ἔθνεσιν».

Ἀνώτερος τις κληρικός, παρακληθεὶς ποτε ὑπὸ τινος
ἀσεβῶν, ἵνα ἀπαγορεύῃ ρητῶς τὸ βδελυκτὸν τοῦτο ἔθι-

μον, ἠρώτησεν· ἐάν τις πάσῃ κατάρρου καὶ μανδύλῃ δὲν
ἔχει, τί νὰ κάμῃ; δινάται τις νὰ ἀπαντήσῃ: «Ἔ, τι κά-
μουν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει; οἱ Μωαμεθανοί, Ἀρμένιοι
καὶ λοιποὶ Χριστιανοί» καὶ τί κάμνουν; ἡ παραλαμ-
βάνουσι μανδύλιον φοιτῶντες εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους
ἢ ἐξέρχονται τοῦ ναοῦ ἅμα ἐπιστῇ τοιαύτη καὶ οἷα δῆ-
ποτε ἄλλη φυσιολογικὴ ἀνάγκη.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ βδελυκτὸν τοῦτο ἔθιμον ἀπομακρύνει
καὶ πολλοὺς τοῦ ἱεροῦ ἐκκλησιασμοῦ πρὸς οἰκονομικὴν ζή-
μιαν καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας, οἱ ἐπίτροποι τῶν θείων
ναῶν ὀφείλουσι νὰ ὑπομνήσωσι τοὺς ἱεροκήρυκας, ὅσοις
ἐκφώνωσι λόγους περὶ προσευχῆς, νὰ τονίσωσι τὴν καθαρ-
ριότητα ὡς ὅρον προσευχῆς. Ἐπίσης καὶ αἱ συγκαλὶ ὑπομνή-
σεις τῶν πνευματικῶν καὶ εὐταξίῶν ἀρχοῦσι πρὸς ἐντελὴ
παῖσιν τοῦ κακοῦ.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ καθαρὴ εἶνε ἐκ τῶν ἀπαραι-
τήτων τῆς υἱείας· τούναντιον δὲ ἡ ἀκαθαρσία εἶνε μὴ-
τηρ μολυσματικῶν νοσημάτων, καλλιεργούσα πάντα τὰ
παθολογικὰ βακτηριδία. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ ἐφαρ-
μόσωμεν τὴν καθαρὴν ὁμοίαν ὅχι μόνον ἐν τῷ σώματι ἡμῶν
ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐνδύμασι καὶ οἰκῆμασι καὶ τῇ περι-
χούσῃ ἀτμοσφαιρᾷ.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν ζ' ὅρον τῆς προσευχῆς, τὴν διευ-
θυνοσιν δηλ. καὶ τὸ σχῆμα, συνφθὰ τῇ ὑπὸ τοῦ Μ. Βασι-
λείου διατυπούμενῃ ἱερᾷ παραδόσει ὀφείλομεν νὰ στρα-
φῶμεν πρὸς ἀνατολὰς καὶ γονυπετοῦντες ὡς ὁ Κύριος
(Λουκ. κβ', 41) καὶ οἱ Ἀπόστολοι (Πράξ. κ', 36) καὶ
τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ κατασημαίνόμενοι νὰ προσευχόμεθα
μετὰ πίστεως ἀγάπης καὶ φόβου Θεοῦ.

Ἡ προσκύνησις εἶνε τὸ σημεῖον τῆς ταπεινοφροσύνης,
ἥτις εἶνε ἡ πρώτη τῶν ἀρετῶν. «Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ
τὴν κραταιᾷ χεὶρᾷ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ἰψώσῃ ἐν καιρῷ,
λέγει ὁ Ἀπόστολος (Α', Πέτρ. ε', 6).

Ἄλλως τε ἡ προσκύνησις εἶνε ρητὴ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ,
ἐπιβαλλομένη παντὶ χριστιανῷ· «Κύριον τὸν Θεόν
σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις», (Ματθ.
δ', 10). Καὶ πότε ἄλλοτε θὰ προσκυνήσωμεν τὸν Θεόν
εἰμὴ ἐν καιρῷ τῆς προσευχῆς; Ἐὰν δὲ ὡς ἐκ τῆς παρα-
τάσεως τῆς γονυκλισίας ἐνοχλούμεθα ὑπὸ πόνου τῶν γο-
νάτων, δύναμεθα νὰ ἀναστῶμεν καὶ ὄρθιοι νὰ ἐξακολου-
θώσωμεν τὴν προσευχήν. Μετάνοιαι δὲ ὀνομάζονται αἱ
ἀλλεπάλληλοι γονυκλισίαι καὶ ἀνορθώσεις.

Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς συντόμωσιν τοῦ
χρόνου τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἀγίας κοινωνίας εἰς τοὺς
θανασίμως ἀμαρτήσαντας καὶ διὰ νὰ καταξιωθῇ ὁ μετα-
νοήσας τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐπι-
βάλλει ὡς ἐπιτίμια 12—300 μετаноίαις καθ' ἐκάστην
ἡμέραν σὺν τῇ ἀπολύτῃ νηστείᾳ ἐκτός τῶν Σαββάτων καὶ
Κυριακῶν καὶ λοιπῶν ἑορτῶν.

Ὑπὸ ὑγιεινῶν ἐποψῶν αἱ μετάνοιαι αὗται δύνανται νὰ
θεωρῶνται ὡς εἶδος γυμναστικῆς, δι' ἣς τίθενται εἰς κίνη-
σιν ὅλα τὰ ἄρθρα τῆς σπονδυλικῆς στήλης, τῶν τε κάτω

και άνω άκρων. Έάν οι ως επί το πλείστον καθιστικόν βίον διάγοντες πλούσιοι και άριστοκράται κατεδέχοντο να εξασκῶσι τοιαύτας μετανοίας, προσκυνοῦντες οὕτω τὸν Θεόν καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἤθελον εἰσθαῖ ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀρθρίτιδος και τῶν συμπαρομαρτούντων αὐτῇ καρδιακῶν, νεφρικῶν, ἡπατικῶν και λοιπῶν νοσημάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ τελείῃ τῶν μετανοιῶν τούτων ἡ κίνησις εἶνε μετρία, διὰ τοῦτο οὐχὶ μόνον οἱ νέοι και αἱ νεανίδες ἀλλὰ γέροντές τε και γράϊται δύνανται νὰ εξασκῶσι τὴν γυμναστικὴν ταύτην τῶν μετανοιῶν ἀναλόγως τῶν δυνάμεων ἐνὸς ἐκάστου, χωρὶς νὰ ἐπαπειλῶνται ὑπὸ τινος κινδύνου τῆς ἐξαρθρώσεως, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ εἰδικῇ γυμναστικῇ ἐνεκα τῆς ταχύτητος καὶ ἐντάσεως τῶν κινήσεων, συγχρόνως δὲ εξασκῶνται οὕτως εἰς τὴν καλλιέργειαν μὲν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀπαλλαγὴν δὲ τῆς ὑπερηφανίας, ἥτις παρατηρεῖται συχνότερον παρὰ τοῖς πλουσίοις και ταῖς ἀριστοκρατικαῖς τάξεσιν αἵτις ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσει, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν» (Α', Πέτρου ε', 5).

Γ. ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ LA BRUYÈRE

Δισθάνομαι ὅτι ὑπάρχει Θεός, τοῦτο ἀρκεῖ εἰς ἐμέ. Πᾶς ἄλλος συλλογισμὸς δὲν μοι εἶνε ἀναγκαῖος. Συμπεραίνω ὅτι ὑπάρχει Θεός· τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξάγω ἐκ τῆς φύσεώς μου. Ὡς αὐτῆς παρέλαβον ἄνευ κόπου πολλοῦ τὰς ἀρχάς μου ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, και τὰς διετήρησα φυσικῶς ἕκτοτε εἰς ἡλικίαν μᾶλλον προεχωρημένην, ὥστε νὰ μὴ τὰς ὑποπτεύω ὡς ψευδεῖς. Ἀλλ' ὑπάρχουσι πνεύματα, ἅτινα ἀπαλλάσσονται τῶν ἀρχῶν τούτων. Εἶνε ζήτημα ἂν ὑπάρχωσι τοιαῦτα· και ἂν ὑπάρχωσι, τοῦτο ἀποδεικνύει μόνον ὅτι ὑπάρχουσι τέρατα.

Ὁ ἀθεϊσμός δὲν ὑπάρχει ποσῶς· οἱ μᾶλλον ἐν ἀμφιβολίᾳ εὐρισκόμενοι αἰσθάνονται πολλὸν ὄκνον, διὰ τὸ ἀποφασίσαι νὰ πείσωσιν ἑαυτοὺς ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός· και ἡ ραθυμία των αὕτη τοὺς καθιστᾷ ψυχροὺς και ἀδιαφόρους ἐπὶ τούτου τοῦ τόσον σπουδαίου ζητήματος, ὡς και ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς των και ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων ἀληθοῦς θρησκείας· δὲν ἀρνοῦνται ταῦτα τὰ πράγματα οὔτε τὰ παραδέχονται· οὐδὲν περὶ τούτων σκέπτονται.

Τὸ ἀδύνατον εἰς τὸ εὐρίσκομαι θέλων νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, μοὶ ἀποκαλύπτει τὴν ὑπαρξίν του.

Ἐπειθὺ μὲν νὰ ἔδλεπον ἄνθρωπον νήφοντα, μετριοπαθῆ, ἀγνόν, δίκαιον λέγοντα ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός· θὰ ὤμιλοι τοῦλάχιστον ἄνευ συμφέροντος· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐρίσκεται.

Ἄν τὸ μέγα και ὑψηλὸν τῆς θρησκείας θαμβοῖ και

συγχύξῃ τὰ ἰσχυρὰ πνεύματα, τότε δὲν εἶνε πλέον πνεύματα ἰσχυρὰ, ἀλλ' ἀσθενῆ και μικρά· ἂν δὲ ἂν' ἐναντίῃ τοῦς ἀποθαρρύνῃ τὸ ταπεινὸν και ἀπλοῦν αὐτῆς, ὑπάρχουσιν ἀληθῶς πνεύματα ἰσχυρότερα, πνεύματα τόσον φωτεινὰ, τόσον ὑψηλὰ, και οὐχ' ἥτιον τόσον πιστά, ὡς ὁ Διὸς, ὁ Βασίλειος, ὁ Ἰερώνυμος, ὁ Λύγουστινος.

Ἐν Ἀθήναις

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΤΗΛΙΑΚΟΣ

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΕΙΚΗΣ

Ἡ κατὰ Χριστὸν ἀγάπη σταθερὰ μένουσα ἐν τῇ ἡγιασμένῃ ὑπὸ τῆς χάριτος καρδίᾳ ἐκδηλοῦται εἰς τὸν ὅλον ἑξωτερικὸν ἄνθρωπον εἰς καλὴν συμπεριφορὰν πρὸς πάντας τοὺς ἄνθρώπους.

Οὕτω ὁ ἀγαπῶν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν και πλεονκτημάτων ἔχει και τὸ ἐξημερωτικὸν προσὸν τῆς ἑξωτερικῆς λάμπσεως, εὐμενείας και ἐπιεικειας, εὐπροσηγορίας και τῆς πρὸς πάντας συγκαταβάσεως. Διὰ τούτων παρηγορεῖ και ἐνθαρρύνει εἰς τὸ ἀγαθὸν και ἐμπνέει ἀγαθότητα και καλωσύνην και εἰς τὰς ἀγριωτέρας ψυχάς. Οὗτος εἶναι ὁ χρῆστος. Ὁ τοιοῦτος εἶναι εὐθύς και δίκαιος, προσηλωμένος πάντοτε ἀναποσπάτως εἰς τὰ σπουδαῖα και τὰ μεγάλα, εἰς τὰ πρόποντα και τὰ ὠφέλιμα, ἀλλὰ και ποιεῖ εἰλικρινῶς διὰ τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων και σφόδρα πάντοτε ἐπιθυμεῖ νὰ βοηθήσῃ και νὰ στηρίξῃ, νὰ βελτιώσῃ, και εἰς ὅδον προκοπῆς νὰ θέσῃ τοὺς ἀδυνάτους και πλανωμένους.

Εἰς τὴν ὁμιλίαν του, εἰς τὴν συμπεριφορὰν του, εἰς τὰς πράξεις του, ὁ χρῆστος κατὰδὸλος εἶναι, ὅτι τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον οἱ ἄλλοι πάσχουσιν ἐνεκα ἀγνοίας τῆς ἀληθείας και ἐνεκα τῶν ἐλαττωμάτων και τῶν παθῶν των, τὸ αἰσθάνεται ὡς ἴδιον και προσπαθεῖ, ὅσον δύναται, νὰ τὸ μετριάσῃ και νὰ τὸ ἀποβάλῃ. Διὰ τοῦτο πρὸς πάντας εἶναι πρόθυμος και καλόδουλος και πρὸς οὐδένα δυστροπος και ὑπερόπτης ἢ ἀπότομος. Τὰ καλῶς ἔχοντα ἐκθύμως ἐπαινεῖ, διὰ τὰ κακῶς δὲ συμβαίνοντα ἢ τελεσθέντα εὐρίσκει πάντοτε λόγους ἐπανορθώσεως, λόγους παροτρύνσεως και συμβουλῆς. Δίδει ἐλπίδας, δὲν καταδικάζει ἀποτόμως, δὲν ἀπορρίπτει σκαιῶς. Ἡ ὀργὴ δὲν σκιαζεῖ τὸ γλυκὺ του πρόσωπον, λόγους δὲ ἀπρεπῆς ἢ δυσάρεστος δὲν ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ πάντοτε χρυσολόγου στόμα του. Εἰς ὅλα του εἶνε μία φυσικότης θεία. Δὲν γινώσκει τί ἐστὶ ψεῦδος, ἀποστρέφεται τὴν ὑποκρισίαν, βδελύσσεται τὴν ἐπιτήδευσιν και τὴν προσποίησιν, μισεῖ τὴν κατάρκισιν, θεωρῶν πάντα ταῦτα δυσάρεστα και λυπηρὰ εἰς τοὺς ἄλλους, ἐνῶ αὐτὸς θέλει νὰ εἶναι ἐν φῶς παραδείγματος ἀληθινῆς ἀρετῆς, εὐφραίνων διὰ τῆς παρουσίας του και εὐεργετῶν διὰ τῆς ἀναστροφῆς του.

Ὁ χρῆστος οὐδέποτε εἶναι εὐπειστος, οὐδέποτε κολακεύεται, οὐδέποτε πρὸς τὸ ἄτοπον παρασύρεται ἐκ προσωποληψίας ἐγωιστικῆς, διότι εἶναι ἄνθρωπος αὐταπαρνή-

Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ

σεως, και κύριος πάντοτε ἑαυτοῦ, εἶναι ὁ κατὰ Χριστὸν ἀγαπῶν, εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς δυνάμεως και τοῦ φωτός.

Ο ΚΑΤΑΔΟΛΟΣ — Ο ΦΙΛΟΚΑΤΗΓΟΡΟΣ

Ὁ ὑποκριτής ἔχει ποικίλας τὰς ἐκφάνσεις εἰς τὸν κοινωνικὸν του βίον ἐπὶ μιᾶς και τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐμφωλευμένης ἐν τῇ ψυχῇ του, τῆς πονηρίας δηλ. τῆς εἰς ἄκρον ἐγωιστικῆς. Εἶναι δεξομανής, εἶναι φιλόργυρος, εἶναι ἀκρατής και ἡδυσπαθής, εἶναι φθονερός και φιλέκδικος μετὰ τυφλώσεως. Πρὸς κορεσμὸν τῶν ἀκορέστων τούτων παθῶν του τὰ πάντα τολμᾷ και μηχανᾶται, ἰδίᾳ δὲ τὴν συκοφαντίαν και τὴν κατακαλιάν. Εἰς τὸ πρῶτον εἶναι ὁ δυσεξερευνητός και καταχθόνιος, ὅσον και ἐπικινδυνότατος κακοῦργος τῶν κοινωνιῶν· εἰς τὸ δεύτερον εἶναι ὁ μετ' ἀκριτομυθίας διαλαλῶν τὸν ἑαυτὸν του ἐν τῇ προσπαθείᾳ τοῦ νὰ ἐξετελλίξῃ πάντας τοὺς ἄλλους και ἰδίᾳ τοὺς ἔχοντας ἀξίαν τινα δυσερίκτου εἰς αὐτόν.

Ὁ καταδόλος και εἰς τὸ τέλειον φῶς τῆς ἀγιότητος θὰ εὕρῃ κηλίδας, εἰς τὸν ἐνάρκτον θὰ ἀνακαλύψῃ ἐγκλήματα, εἰς τὸν μεγαλοφυᾶ μωρίας, εἰς τὸν ἰσχυρὸν δειλίαν, και κατὰ πάσης ἀρετῆς θὰ στρέψῃ ἀκατάσχετον τὴν ἰσθόλον γλῶσσόν του, ἄνευ οὐδενὸς λόγου, ἄνευ οὐδενὸς σκοποῦ, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἐξαπατήσῃ και ἀποπλανήσῃ ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει, ὅτι εἰς τοὺς ἄλλους ἀποδίδει κακόν, ἐνῶ πράγματι ἐξ ἑαυτοῦ λαμβάνει ὅσα κατὰ τῶν ἄλλων καταλαλεῖ. Διὰ τοῦτο ὁ καταδόλος εἶναι τὸ μυσάρτερον ὄν, τὸ μολύνον πᾶσαν ἀτμόσφαιραν ἀνθρωπίνης συναναστροφῆς.

Εἶναι ἐν εἰδὸς καταδόλου χειρότερον τοῦ κοινῶς παρατηρουμένου οὗτος εἶναι ὁ φιλοκατήγορος, ὁ ὁποῖος εἶναι μεταξὺ συκοφάντου και καταδόλου. Οὗτος ὑποδεικνύεται διὰ τοῦ ἀμὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε. Ὁ φιλοκατήγορος εἶνε μέγας κοινωνικὸς ἐγκληματίας. Μετὰ ψυχώσεως και μανίας και πάντοτε μετ' ὑποκρισίαν σατανικὴν ζητεῖ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ πλάσῃ και νὰ ἀποδώσῃ ἐγκλήματα εἰς ἀθώους. Εἰς ἀπλοῦς λόγους δυσφημῶς, ἐν ἀπλοῦν κίνημα ἀφρημαδίας, εἰς γέλωτος ἀκαιρος ἐξ ἀπροσεξίας, μία ἐκτίμησις ἐκφραστικῇ, πάντα δὲ ἀθῶα και ἀγνώ, ἀρκοῦσιν εἰς τὸν φιλοκατήγορον νὰ δημιουργήσῃ και ἐπιχειρῶν νὰ διακηρύξῃ ἐγκλημα καθοσιώσεως κατὰ τοῦ ἀθῶου και ἀνυπόπτου.

Ὁ καταδόλος εἶναι ὁ ὑπουλότατος και ἐπικινδυνότατος ἐχθρὸς τῶν ἐναρέτων και ἀγνῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ ἀπλότητι των ἀνυπόπτων. Εἶναι αὐτόχρημα ἐχθρὸς. Εἶνε δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀσύλληπτος, διότι βαλλει πάντοτε ἐκ τοῦ ἀφανοῦς μετὰ τρόπον ἠθικολογίας και ὑπερασπίσεως τοῦ δικαίου.

Ὁ ἐγωισμὸς ὡς εἵπομεν εἰς τὸν γενικὸν αὐτοῦ ὄρισμόν ἔχει ποικίλας τὰς ἐκφάνσεις. Μία ἐκ τῶν μέγιστα δυσἀρεστῶν εἶνε ἡ τοῦ δυσκόλου. Ὁ δύσκολος εἶνε ὁ ἀκανθώδης ἄνθρωπος. Τίποτε δὲν τῷ ἀρέσει, εἰς τίποτε δὲν ἀρκεῖται. Συμβαίνει πολλάκις νὰ μὴν ἔχῃ κακὴν τὴν διάθεσιν και κακόδουλον τὴν πρόθεσιν, και ἐν τούτοις εἶνε ἀνοικονόμητος. Κἄτι θὰ ἀνακαλύψῃ ἄτοπον, κἄτι θὰ εὕρῃ νὰ φέξῃ και νὰ ἀπορρίψῃ. Εὐχαριστεῖται νὰ διατρέφῃ τὴν οὐσιώδη ἔννοιαν των πραγμάτων και νομίζει τις ὅτι ἐπιδιώκει νὰ εὕρῃ ἀφορμὰς εἰς ἐρίδας και λογομαχίας. Ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς ἑαυτὸν παρὰ τῶν ἄλλων γινόμενον ἔχει πάντοτε ἐλλείψεις και εἶνε ἀτελὲς και διὰ τοῦτο τὸ δέχεται μετὰ μορφασμῶν δυσφορίας, οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν προτέρων πολλάκις χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ τὸ κηρύττει ἀπορριπτέον. Εἶνε ἀνεπιεικής. Καὶ τὸ σχετικῶς τέλειον εἰς τὰ ὅμματα τῶν ὑγιῶς ἐχόντων, εἰς τὸν δύσκολον εἶνε δυσάρεστον. Π. χ. καθήται ἐπὶ τῆς τραπέζης οὐχὶ μετὰ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἐλεοῦντα και τρέποντα τοὺς ἀνθρώπους και μετὰ τῆς στοργῆς πρὸς τοὺς θωπευόμενους κοπιῶσαντας διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσπαθείας νὰ ἀνακαλύψῃ ἐλαττωματικότητα εἰς τὰ παρατιθέμενα βρώματα και ποτά. Εὐρίσκειται εἰς συναναστροφὴν. Ἀντὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ εὐχαρίστον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους και νὰ προσέξῃ εἰς τὰς ἀρετὰς και νὰ δείξῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ψυχῆς του πρὸς μίαν βελτίωσιν ἢ ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴν τῶν προσώπων και τῶν πραγμάτων, εἶνε πάντοτε συνοφρυωμένος και ἀπεισις. Εἰς τὸ σημεῖον ἐντάσεως τῆς ψυχικῆς του ὥρεται διὰ τὸ περιβάλλον και ἀποπνίγον αὐτόν, ὡς λέγει, κακόν. Δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὸ ὑπάρχον καλόν.

Ὁ δύσκολος εἶνε αὐτοτυραννόμενος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δι' ὅλης τῆς ἀποκρουστικῆς συμπεριφορᾶς του παραλύει τοὺς δεσμούς τῆς οἰκογενείας του, φυγαδεύει τὴν φιλικότητα, ἐκτοπίζει τὴν χαρὰν, μαρμαίνει τὴν φιλοτιμίαν, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν φιλίαν. Δὲν εἶνε κατὰ βάθος κακός, ἀλλὰ προξενεῖ εἰς ἑαυτὸν και τοὺς ἄλλους σημαντικὸν κακόν. Ὁ δύσκολος εἶνε και εὐμετάβλητος και ἰδιόρρυθμος. Δὲν ἔχει τὸ ἔρεισμα τῆς ἀγάπης και εἶνε πάντοτε ἀσταθὴς και μετὰ ἀλλοιῶν και εἰς τὰ εὐγενέστατα συναισθήματα και πρὸς τὴν βαθυτάτην και ἀμετάπτωτον ἀφοσίωσιν. Εἶνε ταλαίπωρος και ταλαίπωρεϊ.

Δὲν συμφωνεῖ οὐδεὶς μετ' αὐτοῦ παρὰ μόνον ὁ ἐντελὴς ἀντιθέτου χαρακτήρος, δηλ. ὁ ἀληθὺς κατὰ Χριστὸν ἀγαπῶν και ἀπὸ διαθέσεως ἀνεκτικός και ὑπομονητικός.

Ἐν μόνον πλεονέκτημα ἐν τῷ δυσκόλῳ ὑπάρχει ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ὁμοίους ἐγωιστάς των ἄλλων εἰδῶν, ὅτι εὐκολώτερον ἀγρεύεται εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ και δύναται ἀπὸ μίαν ἐπίδρασιν ζωστικῆς πίστεως και ἀγάπης νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ εὐχρήστου εἰς χρη-

στών. Ἀλλὰ θὰ συναντήσῃ ἄρᾳ γε ἐπίδρασιν τοιαύτης ζωῆς ;

Τ.

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΚΙΟΥ

Τὴν παρελθούσαν Δευτέρα, 28 Μαΐου, ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἐψηφισμένου διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας ἀρχιεπισκόπου Ἀκακίου ἐπερατώθη διὰ παραιτήσεως αὐτοῦ.

Πρὸ ταύτης ὁ Ἀκάκιος παρέστη τὴν 23 Μαΐου ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις τὸν ἐκάλεσεν εἰς ἀπολογία. Ἡ δ' ἐντύπωσις ἐκ τῆς γενομένης ἀνακρίσεως ὑπῆρξε δυσάρεστος διὰ τὸν παν οσολογιώτατον.

Εἰς ἀπόπειράν του, ὅπως δικαιολογηθῇ μὲ τὸ γνωστὸν ἤδη ἐπιχείρημα τῆς μετὰ φράσεως τοῦ Πῦνγερ χάριν τῶν θεολογούντων, τῷ ἀντετάχθη σὺν ἄλλοις τὸ φέμωτρον ὅτι ἐν τῷ προλόγῳ παραδίδει τὸ ἔργον **πρὸς τὸ ἐλληνοκτὸν κοινόν.**

Ἐξ ἰσου ἀτυχῆς ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ἠρωτήθη ἑνεκα τίνος δὲν ἀποδοκίμασε τοῦλάχιστον τὰς βλασφημίας τοῦ Πῦνγερ διὰ σημειώσεως. Κατ' ἀρχὰς ἐδήλωσεν ὅτι ἀπέφυγε ἵνα τὸ πρᾶξῃ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν *Heinze*, τὸν συστήσαντα αὐτῷ νὰ προβῇ εἰς τὴν μετάφρασιν. Τὸν ἐνδιέφερε δηλαδὴ —ὡς λίαν εὐλόγως τῷ ἐλέγχθη— περισσότερο τὸ μειδίσμα ἢ ἡ συνοφρύωσις τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ ὅπου τὸ καθήκον του ἀπέναντι τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἔπειτα, ἐν συγχύσει, ἥτις δὲν χρήζει σχολίων, δὲν ἐδίστασε νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἔστειλε μὲν ὑποσημειώσεις, ἀλλ' ὁ τυπογράφος δὲν τὰς κατεχώρισε δι' ἑλλειψιν χώρου !

Καὶ αἱ δάφναι αὗται δὲν ἦσαν αἱ μόναι. Ἡθέλησε νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ θεμιτὸν καὶ ἀκατάριτον τῆς μεταφράσεώς του, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δῆθεν τοιαῦτα ἔργα ἐγίνοντο καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν ! Ἐπειτα, ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι μόνον ὀλίγοι θὰ ἠδύναντο νὰ παρακολουθήσουν συγγραφὴν οἷα ἡ τοῦ Πῦνγερ, εἶπε λίαν φιλοφρόνως πρὸς τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς, ὅτι ἀμφισβᾷλει, ἐν τὴν ἡνόησαν καὶ οὗτοι. Οἱ ἅγιοι Συνοδικοὶ ἠρέεσθησαν τότε νὰ τὸν προσβλέψωσι χαρακτηριστικῶς, εἰς δ' ἐξ αὐτῶν τῷ ὑπέμνησεν ἐξόχως ὅτι ἡ παρουσία του ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἦτο ἀρκετὴ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι αἱ μεταφρασθεῖσαι βλασφημίας πολὺ καλὰ εἶχον κατανοηθῇ.

Πρὸ τοιαύτης φορᾶς τῶν πραγμάτων καὶ πρὸ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἁγίων Συνοδικῶν, ὁ Ἀκάκιος ὡμολόγησεν ἐν τέλει ὅτι ἔσφαλε, καὶ ἐζήτησε συγγνώμην.

Τὰ λοιπὰ εἶνε γνωστά.

Ὁ ἐψηφισμένος διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας ὑπέβαλε παραίτησιν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, διὰ ταύτης δὲ καὶ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, καὶ συγχρόνως προέβη

καὶ εἰς βεβαίωσιν ὁμοδοξίας πίστεως καὶ ἀποδοκίμασιν τῶν Πυνγερειῶν ἀσεδημάτων.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἔκρινε προσήκον νὰ δεχθῇ τὴν λύσιν ταύτην, χωρὶς πλέον νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀκακίου καταγγελίαν τοῦ κ. Μ. Γαλανοῦ. Ἀλλ' ἡ ὑποβληθεῖσα παραίτησις, γενομένη δευτὴ ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προβάσας ἀμέσως καὶ εἰς συστάσεις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ὅπως ἀνακληθῇ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀκακίου Βασ. Διάταγμα, ἀποτελεῖ ἀπόφασιν εὐγλωττοτάτην.

Ἐάν διὰ τὴν καταδίικην ταύτην προετιμῇται σχετικῶς ἡπιώτερος τρόπος, ἐξοικονομῶν ταχύτερον τοῦ προὔπαντος Βασ. Διατάγματος τὴν ἔρσιν, τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε. Ὑπὲρ τὸ πρόσχημα καὶ τὴν σκιά τῶν τύπων εἶνε ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπέλεσε τὸ καθήκον αὐτῆς, καὶ τὸ μάθημα ἐδόθη διδασκικώτατον διὰ τὸ μέλλον.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΚΑ

Ἐν τῇ γραφείῳ τῆς «Ἀναπλάσεως» πωλοῦνται εἰς ἑπὶ τῶν ἀδελφῶν Μ. καὶ Ν. Γαλανοῦ ἐκδοθέντες τέσσαρες τόμοι Χρυσοστομικῶν, ἐμπεριέχοντες τοὺς ἐπὶ διαφόρων θεμάτων λόγους τοῦ Χρυσοστόμου. Ἡ ἀρχικὴ τιμὴ ἐκάστου τόμου εἶνε ὠρισμένη εἰς δραχμὰς ἢ φράγκα **δέκα**. Ἦδη δὲ διὰ τοὺς ἀγοράζοντας τοῖς **μετρητοῖς** πημπονται καὶ οἱ τέσσαρες τόμοι, ἐλευθεροὶ ταχυδρομικῶν τελῶν, ἀντὶ δραχ. 82 εἰς τὸ ἐπιτερικόν, καὶ φρ. χρ. 32 εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ

Τὸ βιβλιοπωλεῖον «Ἀναπλάσεως» ἐξέδωκε καὶ τὸν Γ' τόμον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Γ. Γαλανοῦ γραφομένων «Βίων τῶν Ἀγίων». Παρακαλοῦνται οἱ λαμβάνοντες ἀντίτυπα ὅπως τὸ ταχύτερον ἐξοφλοῦν τὸ μικρὸν τίμημα ἐκάστου τόμου πρὸς διευκόλυνσιν ἐργασίας, ἢ ὑποία προσφέρει ὅχι τυχαίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ μας ζήλου καὶ τὴν εὐσεβεστέραν διαμόρφωσιν τοῦ βίου μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ ὁρηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Δουδουνιώτης ἐξεταζόμενος ἐν τὴν Δογματικῇ καὶ εἰς τὴν Λογικῇ, ὑπὸ Χρήστου Ἀνδρουτσου. Διὰ δὲν εἰσακούονται αἱ προσευχαί μας. ὑπὸ Κ. Ν. Καλλιπικοῦ. — Ὁ ὁπνωτισμὸς καὶ ὁ πνευματισμὸς. — Πρὸς τοὺς συντάκτας τῆς «Φωνῆς τοῦ Λόγου», ὑπὸ Μιχ. Γ. Γαλανοῦ. — Ἀπὸ Σαλαμίνος εἰς Σαλαμῖνα, ὑπὸ Κ. Φλέγελ. — Ἡ προσευχὴ καὶ τὰ μυστήρια ὑπὸ Γ. Βύγενιδου. — Ἀπὸ τοῦς χαρακτῆρας τοῦ *la Bruyere*, ὑπὸ Σταύρου Τηλιακοῦ. — Ὁ χρηστὸς καὶ ἐπαικὴς — Ὁ καταλάλη ὁ φιλοκατήγορος. — Ὁ δύσκολος, ὑπὸ Τ. — Ἡ παραίτησις τοῦ Ἀκακίου, ὑπὸ Μ. Γαλανοῦ.

Τυπογραφεῖον : **ΑΡΙΣΤ. ΔΙΑΔΗΣΜΑ**

Ὅδὸς Βορέου ἀριθ. 6